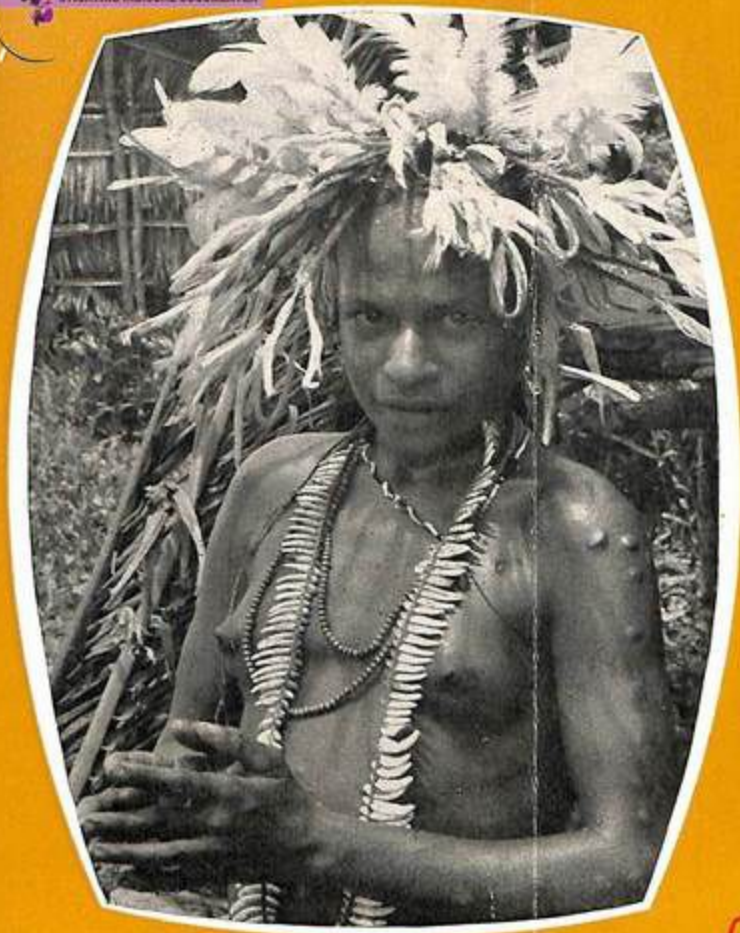


STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN



NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

GAVE VAN DE STICHTING „HET NATIONAAL NIEUW-GUINEE COMITÉ"

NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

Tweemaandelijks orgaan van de Stichting „HET NATIONAAL NIEUW-GUINEE COMITE”

Administratie en redactie:
Bezuidenhoutseweg 17 - 's-Gravenhage
Telefoon 772756 - Postgiro 550550
Bankiers: Escompto Bank N.V.

Algemeen voorzitter: F. H. van de Wetering
Secretaris: G. C. Schrader
Penningmeester: H. H. van Delden
wd. Administrateur: G. J. van Wagenveld

Inhoud:

Waaï uit dan, o vlag!	1
Een kinderzaal te Manokwari	2
Zr. A. Sluiter schrijft over de nieuwe kinder- zaal te Manokwari	3
De Kadja-Empat eilanden	6
De Protestantse Kerk te Hollandia en om- geving	9
Magisch snellen	11
De kaart van Ned. Nieuw-Guinea	13
Ave de Paraiso	16
Wat ons in Nieuw-Guinea bezighoudt	20
Stichtingsmededelingen	22

Op het omslag:

Een Asmat-meisje uit Sjoeroe. (Zie het artikel „Magisch Snellen”, (Foto G. Bertels).

No. 2 4e JAARGANG MAART 1956

De Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee-Comité” stelt zich ten doel: bij het Nederlandse volk belangstelling te wekken voor Nieuw-Guinea en zijn bewoners; de aandacht te vestigen op de grote mogelijkheden, welke een samengaan van Nederland en Nieuw-Guinea tot wederzijds voordeel kan opleveren.

Daarnaast wenst de Stichting er toe bij te dragen, dat de bewoners van Nieuw-Guinea zich verzekerd weten van het medeleven van het Nederlandse volk in hun noden en behoeften.

Het lidmaatschap van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité”, recht gevende op gratis ontvangst van het tijdschrift „Nederlands Nieuw-Guinea”, wordt verkregen door betaling van een contributie van tenminste f 5,— per kalenderjaar.

Afzonderlijke of extra abonnementen: f 5,— per kalenderjaar.

Stortingen voor lidmaatschap of abonnement op postgiro No. 550550 ten name van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité”, Bezuidenhoutseweg 17, Den Haag.

Waaï uit dan, o vlag!

ZOJUIST ben ik terug van een reis naar de Nederlandse Antillen, Wat een werk van nationale waarde verrichten de K.L.M. en de K.N.S.M. door hun prachtige verbindingen.

Overal voeren zij de Nederlandse vlag, overal waait het rood-wit en blauw vrij en fier.

Maar zij voeren die vlag niet zo maar!

Zij dragen grote verantwoordelijkheid voor passagiers en goederen, zij bewijzen vele diensten, zij vertegenwoordigen een groot stuk Nederlandse energie en durf. De vlag is er het bewijs voor dat Nederland er voor staat.

Ook in de Nederlandse Antillen waait diezelfde vlag, want zij vertegenwoordigt in die autonome gebieden de grote gedachte van het Koninkrijk. Hoe groot die vrije binding is, bleek wel uit het zeer intens contact dat tussen de delegaties van Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederland groeide en versterkt werd gedurende het parlementair bezoek.

Ook in het Verre Oosten, in de Pacific, waait onze vlag.

In Nederlands Nieuw-Guinea is zij het symbool van onze goede wil, van belofte om dit achterlijke gebied te ontginnen, de bevolking op te voeden en de bestaansbronnen te vergroten. Overal waar onze bestuurders, doktoren, landbouwkundigen, onderwijzers en geestelijken zijn doorgedrongen, waait die vlag als een hoge verklaring van welvaart, vrede en geluk.

Onder die vlag mag ook onze Stichting haar arbeid ten gunste van Nederlands Nieuw-Guinea verrichten. Over de Kinderziekenzaal, die wij in Manokwari bouwden, vertelt dit nummer. Onze plannen, om voor de leprozen — vroeger melaatsen genoemd — in Nieuw-Guinea een ziekenhuis te bouwen krijgen vastere vorm.

Ook in Nederland wordt onze voorlichting steeds meer gewaardeerd; de laatste 14 dagen van januari brachten weer 126 nieuwe leden. Een voorlichtingsboek voor de middelbare scholen is ter perse en zal tegen gereduceerde prijs worden beschikbaar gesteld.

Eigenlijk staan wij nog aan het begin van ons werk, onze verantwoordelijkheid tegenover Nederlands Nieuw-Guinea vraagt aanmerkelijk meer activiteit. Geef ons de middelen; wordt lid, lees ons tijdschrift, bezoek onze propaganda-avonden, bekijk onze mooie tentoonstelling (Bezuidenhoutseweg 17, Den Haag) en help mee propageren de grote gedachte, dat onder Nederlands vlag Nieuw-Guinea ontgonnen, ontwikkeld en gecultiveerd moet worden.

v. d. W.

EEN KINDERZAAL TE MANOKWARI

Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité was en blijft paraat!

Door

Dr. H. J. T. Bijlmer

MANOKWARI is een aardig plaatsje, gelegen op het „achterhoofd“ van de Vogelkop van Nederlands Nieuw-Guinea. Het is een van de oudste vestigingen en het dankt zijn ontstaan voor een belangrijk deel aan de prachtige Dore-baai, die, met het ruim 2000 m hoge Arfakgebergte op de achtergrond, niet alleen een goede ankerplaats, maar ook een prachtig uitzicht biedt.

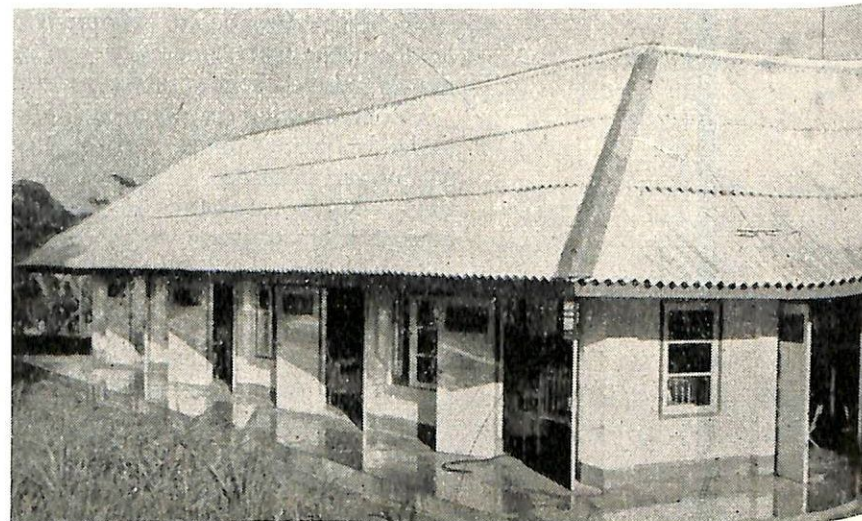
Hoewel gesticht in 1898, kenden de Papoea's aldaar het contact met de blanken reeds lang; in 1855 richtte de Zending op het voor de Dore-baai liggende eiland Mansinam haar eerste post op Nieuw-Guinea op. Deze oprichting had plaats door de „Gossnersche Missionsverein“, maar de vestiging werd later overgenomen door de Utrechtse Zendingsvereniging, waarvan een der ijverigste dienaren, de zending van Hasselt, zich een geheel mensenleven aan het werk onder de bevolking zou wijden, zodat zijn naam onverbrekkelijk aan Manokwari is verbonden.

Reeds enige decennia is Manokwari ook standplaats van een arts, die daar aanvankelijk een eenvoudig ziekenzaaltje beheerde. De oorlog hief een zware tol en toen ik in 1947 het plaatsje terugzag, was er van het voormalige geneeskundige etablissement niets meer over en bleek dit te zijn ondergebracht in de vroegere Rooms-Katholieke pastorie.

Bij mijn tweede bezoek, drie jaar later, was de toestand in zoverre veranderd, dat, naast deze totaal onvoldoende en in volkomen onaanvaardbare toestand verkerende gelegenheid, een stel uit kale houten spanten bestaande barakken — uit Amerikaanse legervoorraden afkomstig — sedert geruime tijd op afbouw stond te wachten.

Vier jaren later

Een viertal jaren later: 1954. Manokwari is zo langzamerhand weer het liefelijke plaatsje van vroeger: de blauwe baai, omzoomd door blanke stranden, waarachter een parkachtig land-



De nieuwe kinderzaal.

merken en de Amerikaanse spanten hadden ook niet ongestraft enige jaren ongeschilderd en onbeschut aan de tropische zon en regens blootgestaan. Het ziekenhuis gedroeg zich in menig opzicht dan ook al erg bejaard! Het ergste was echter, dat de ruimte onvoldoende was. Deze, voor 80 bedden berekend, moest vaak dienen voor meer dan 100 patiënten. Vooral de kinderen moesten dit ontgelden; twee in één bedje was eer regel dan uitzondering. En dat wil wat zeggen: geen twee gezonde, maar twee zieke kinderen in één bed! De nood was groot en werd steeds groter, want de hulpvaardige artsen en de zich afsloevende zusters trokken steeds meer klanten...

Maar de harten in Nederland openen zich steeds meer voor de nood in Australisch Nederland! Ik behoef hier niet te vertellen hoe „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité“ een loterij op touw zette en Haagse en Amsterdamse dames onder leiding van dit Comité bazaars organiseerden, zodat een grote som gelds bij elkaar kwam, die bestemd werd

voor een prachtig doel: een kinderzaal, compleet met inventaris voor het ziekenhuis in Manokwari! Wij laten hieronder een zuster aan het woord om U de blijheid van de kinderschaar, de vreugde der verpleegsters en de be- en verwondering van de Papoeese gemeenschap te beschrijven. Zelden werd geld beter besteed, zelden ook bracht het meer directe en tastbare vreugde in de harten der begiftigden, ook al be-seffen de kleine donkere kroeskoppen niet, wat zij vroeger tekort kwamen.

Dankbare patiënten

Zieke Papoea's, moe en lusteloos als zij zijn, vragen weinig; van huis uit zijn zij immers weinig zorg gewend. Maar zij zijn dankbaar voor elke hulp, juist daarom. Goede gaven, aan zieken in deze primitieve contreien besteed, hebben een dubbel effect: zij helpen het hygiënisch niveau van het land naar boven en hebben als zodanig algemeen nut, maar ook, zij brengen een beetje geluk aan de stakkers, die zo hulpeloos onder lichamelijk leed gebukt gaan.

Manokwari ligt te zonnen aan zijn schone baai. Maar de lucht is vervuld van het stampen van machines, bezig aan de bouw van een sleephelling, waardoor N.-Guinea te zijner tijd in de reparatie van zijn eigen schepen zal kunnen voorzien.

De oude Dore-baai davert van modern gedruis. Dit typeert het Nieuw-Guinea van thans. Overal wordt aangepakt; het Gouvernement werkt op volle toeren. Maar tóch zijn er in dit wilde uitgestrekte land nog zwakke plekken, waar philanthropische hulp valt als een druppel op een gloeiende steen. Het budget van de Dienst van Gezondheidszorg vliegt de laatste jaren met sprongen omhoog. En tóch is er nog veel lichamelijk lijden, dat kan worden verlicht.

Het „Nationaal Nieuw-Guinee Comité“ blijft paraat, daartoe het zijne bij te dragen.

TOEN Zr. Aalders in juni van dit jaar met verlof naar Holland ging, was de bouw van de nieuwe Kinderzaal „op een oor na gevild“. Maar dat oor ziet U, dat oor liet even op zich wachten. Eerst was het wachten op de ruiten voor de glazen boxwanden. Deze waren door een verwerking hier en daar mat geworden met ingekristalliseerde figuren.

Verder was het wachten op het aansluiten van de electriciteit en waterleiding. De lichtpunten en de sterkte daarvan moesten uitgekend worden.

Omdat vele arbeiders aange-trokken worden door de werkzaamheden die in uitvoering zijn door Amsterdamse Ballast Mij. en Hollandse Beton Mij., was het voor de uitvoerders van de Kinderzaalbouw moeilijk werkrachten te krijgen. Mede daardoor bleef alles enige tijd in stagnatie. Voordat alles klaar was, zijn we alvast begonnen, om de boxramen met brandspiritus en krijt te bewerken, daarna weer sommige plekken met benzine, vervolgens weer met lauw water. Vaktechnisch klinkt het niet helemaal juist, maar het resultaat was toch na elke bewerking iets beter. Waar echter de kristalfiguurtjes in het glas zaten, konden ze begrijpelijkerwijze niet verwijderd worden.

Hoewel de aansluitingen nog niet klaar waren, werd de barang van de Kinderzaal toch alvast maar in de zaal gezet en het uitpakken kon ter plaatse beginnen.

De vingers jeuken

Onze vingers jeuken om de kisten open te maken. Wat het eerste nodig was, werd allereerst uitgepakt en in elkaar gezet. We begonnen met de bedjes.

Het was voor de jongens, die ermee hielpen een feest. Telkens als er weer nieuwe en mooie goederen te voorschijn kwamen, klonk het enthousiast: adoe, bagoes!

Toen de beurt kwam aan de aankleedtafels en we het kleurige speelgoed in de kastjes zagen, was er een algemene staking bij het verder uitpakken. Iedereen was opens aan het spelen met een pieppoppetje in de hand, of

Zr. A. Sluiter

wnd. hoofdverpleegster

van het ziekenhuis

te Manokwari

schrijft in dit

artikel over

de nieuwe kinderzaal

bewonderde de kleurige blokken en puzzles.

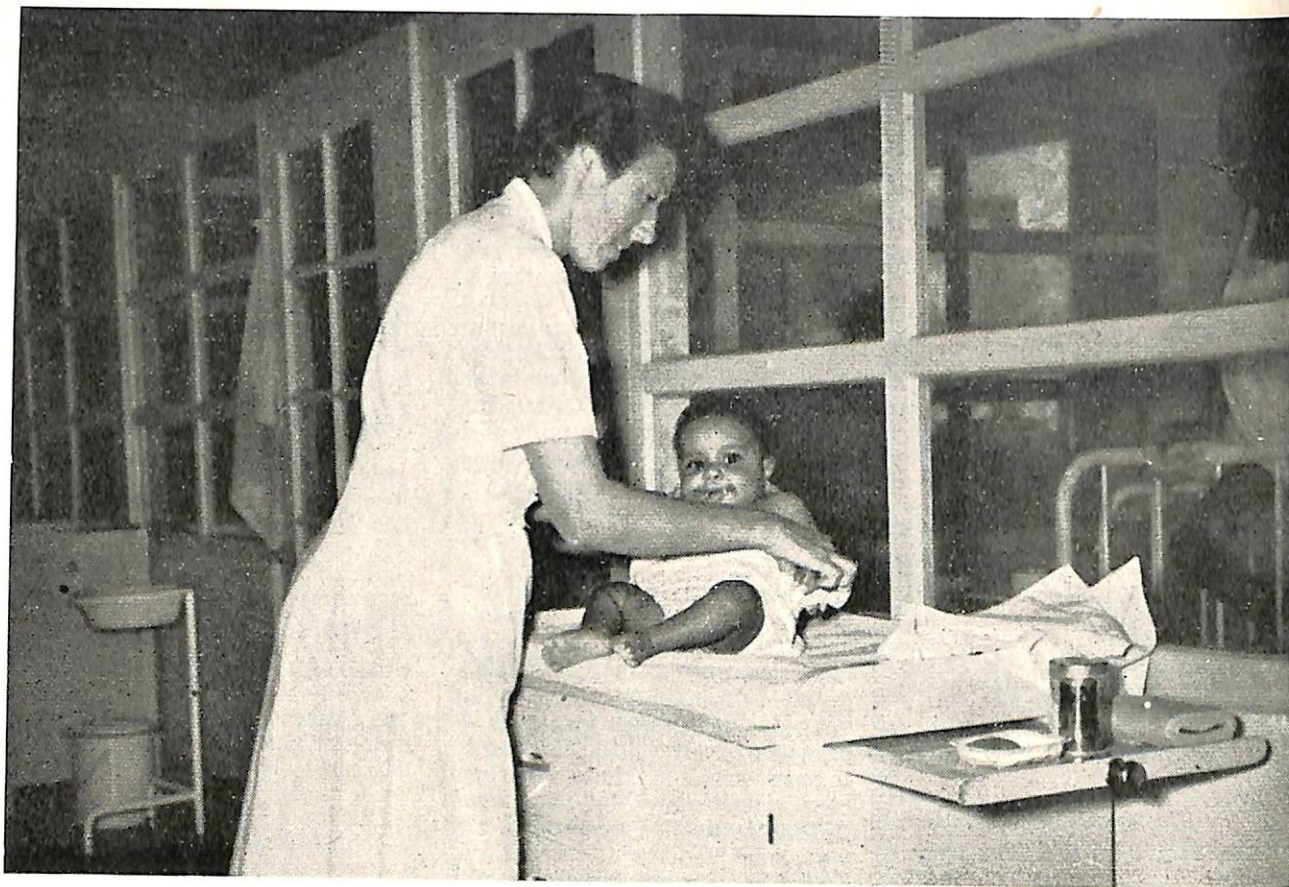
Van de andere zalen kwamen ze aanlopen om mee te genieten. De bewondering steeg bij elke kist, vooral toen de kinderzitjes en de rode tafel en stoelen te voorschijn kwamen.

Het is alles keurig en met smaak ingekocht. De verpakking was goed verzorgd. Alles was intact op 1 glasplaat van een medijnkastje na.

Wat zijn we blij met de zaalklok. Ik wil U verklappen, dat het de enige goed lopende klok in het ziekenhuis is. De gangklok in het ziekenhuis is om zo te zeggen irrepereel en heeft nog geen opvolger.

Toen alles uitgepakt was en water en licht aangesloten waren en we dachten, er na een week in te kunnen trekken, kwamen nog een paar mensen met goede ideeën op de proppen.

Idee No. I. De bedspiralen verven om de roest te weren. Het hoge vochtgehalte tast het metaal aan. In de oude kinderzaal zijn ze vrijwel allemaal doorge-



In de vertrouwde handen van Zuster Sluiter.

roest. Zo gezegd, zo gedaan: alle spiralen werden van een verflaagje voorzien.

Idee No. II. We hebben nu wel prachtige matrassen, met plastic overtrokken, maar wat gebeurt er als deze op de spiralen drukken of als ze door voortdurend natte babies, vochtig en doorweekt raken en als zo'n klein krabbelvintje het plastic openkrabt?

Daar is niet moeilijk antwoord op te geven.

Allereerst werden dus matrasbeschermers genaaid en daarna maakten we van hospitaallinnen (zover de voorraad strekte) envelopvormige overtrekken. Onze zeilen-positie is nog zwak: wij van onze kant zetten weliswaar alle zeilen bij, maar konden niet verder gaan, omdat het hospitaallinnen oprakte. In de hele kota was het niet te krijgen en we zijn er maar mee opgehouden. Niets kon ons nu meer tegenhouden om de zaal in gebruik te nemen.

De bedden werden gerangschikt, de keuken, het spoelhok, de isoleerkamers werden in orde gemaakt.

Het ogenblik brak aan...

Toen brak het ogenblik aan, waarop we de kinderen uit hun oude bedjes plukten om ze naar de spiksplinter nieuwe zaal te brengen. De grootste jongen, Steven Betai, zat stil verwonderd om zich heen te kijken. De andere peuters vonden hun verhuizing maar matig. We dachten allemaal stralende gezichtjes te zien, maar niets daarvan; aan huilen geen gebrek. Maar dat was gauw vergeten, toen het speelgoed te voorschijn kwam.

In de boxen liggen observatiepatiëntjes of kinderen met een besmettelijke aandoening. Voor deze kinderen is het een grote vooruitgang, dat ze uit hun oude isoleerkamers, waar ze afgezonderd en afgesloten als kniesoren leefden, in een glazen kamertje komen, waar ze hun deel aan het zaalleven hebben.

Kimbrej Mandatjan, die zat te verkwijnen in haar oude kamer is hier weer een fris geestig kind geworden.

In de zaal zijn de bedjes langs de ramen geschikt. Bij de ingang liggen de babies. Velen van hen zijn ouderloze berg-Papoeaba-

bies uit het Arfakgebergte. In de kampong gaan deze kinderen onherroepelijk dood. Hier blijven ze door kunstvoeding in leven. Ze blijven hier tot de leeftijd van 1 jaar, waarna ze terugkomen bij hun familie.

Vele kinderen maken dan nog een hachelijke overgangstijd door. De aanpassing in de kampong gaat niet zonder ziekten gepaard. Het zijn allerliefste babies. Het personeel is erg aan hen gehecht.

Als weer één van de charmante babies naar huis is, zegt de aflossende zuster teleurgesteld, haast verwijtend: „wat, Emmy Justina weg?”

De zaal maakt een frisse ruime indruk.

Het is voor het verplegend personeel een plezier om er te werken. Ook van buitenaf gezien ziet het gebouw er vriendelijk uit. Het is in alle opzichten een aanwinst op het ziekenhuisterrein.

Wij danken alle goede mensen, die hieraan meewerkten van harte voor hun initiatief en enthousiasme, dat tot dit mooie resultaat voerde.

A. SLUITER,
wd. Hoofdverpleegster.

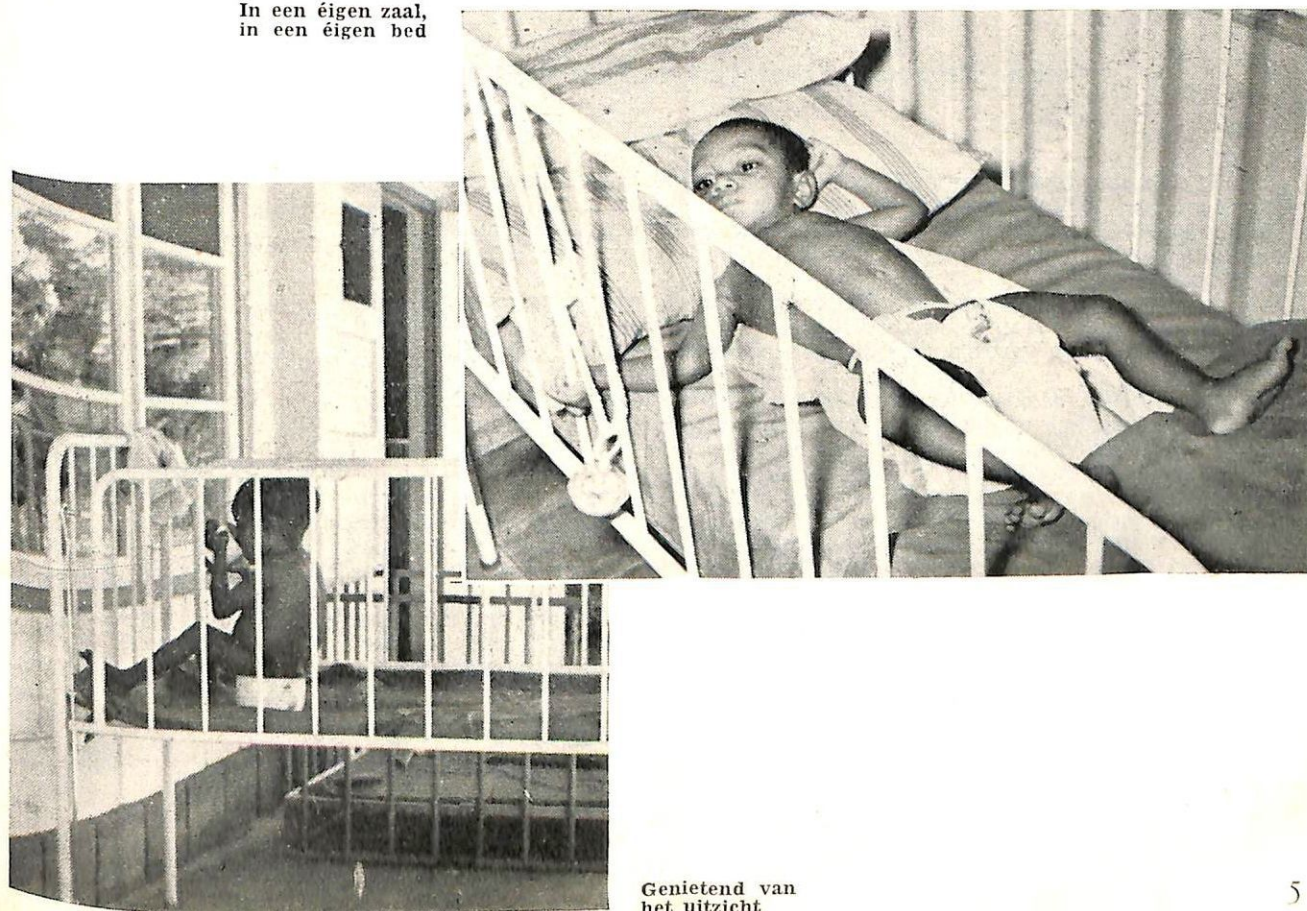


Papoease verpleger aan het werk



Het nieuwe kindertzitzje wordt ingewijd.

In een éigen zaal, in een éigen bed



Genietend van het uitzicht



De dorpsstraat van Fafanlap met de woning van de Candidaat-hulp bestuursambtenaar.

L. L. A. MAURENBRECHER

De Radja-Empat eilanden

I. De zes tovereieren van de boskip

ONDER de naam Radja-Empat wordt begrepen, een groep eilanden westelijk gelegen van de Vogelkop van Nieuw-Guinea.

De naam gaat terug tot een oude mythe, volgens welke een man en een vrouw, die woonden aan de Kaboei-baai van Zuid-Waigeo, zes eieren vonden van de boskip. *)

Dit waren tovereieren, waaruit vier jongens en een meisje werden geboren. Het zesde ei kwam niet uit en dit wordt nog ten huidigen dage in de vorm van een ovaal ronde steen vereerd, aan de oever van een riviertje, dat uitmondt in de Kaboei-baai.

De vijf kinderen werden door het echtpaar liefderijk opgevoed en de vier jongens groeiden dank zij hun magische vermogens op tot radja's over het volk. Toen zij volwassen waren, kregen zij echter grote ruzie en zij gingen uit elkander, waarna zij elk een eigen rijk stichtten.

Zo ontstonden de radjaschappen Waigeo, Salawati, en Misool. De vierde week ver naar het zuiden uit en kwam terecht op het eiland Ceram, waar hij een eigen rijk stichtte, dat echter buiten het oude adat-verband viel. Om het magische viertal weer vol te maken, werd hij vervangen door de radja van Waigama, aan de Westkust van Misool gelegen.

Afstammelingen van de radja's van Salawati, Lelinta (Misool) en Waigama bekleeden nu nog een adatfunctie. Het geslacht van de vierde, de radja van het meest noordelijke eiland Waigeo, is sedert lang uitgestorven en aangezien noch de bevolking, noch het Nederlandse Gouvernement er prijs op stelden, een ver familielid in deze functie te handhaven, is het radjaschap van Waigeo toen vanzelf verdwenen.

Van de zuster der vier oorspronkelijke radja's wordt verteld, dat zij op een

*) Het grootpoothoen, plaatselijk wel „maleo” genoemd; Megapodius freycinet duperryii.

vlot naar het oosten is afgedreven, waar zij terecht kwam op het eiland Noemfoor. Hier schonk zij het leven aan een zoon, KATJILI genaamd, die later terugkeerde naar de Radja-Empat. Hij behaalde daar veel eer in belangrijke krijgsverrichtingen, waarbij omliggende eilanden werden onderworpen. KATJILI is de legendarische zeeheld van de Radja-Empat.

De oppervlakte van de Radja-Empat eilanden zal naar schatting iets kleiner zijn dan Nederland. Zij vormen tezamen een bestuursonderafdeling en er wonen ongeveer 12.000 zielen.

Salawati, Waigeo en Misool, de drie grootste eilanden, noemde ik reeds. Batanta en Kofiau zijn kleiner en verder liggen er nog honderden eilandjes verspreid in de diepblauwe zee, elk omgeven door een licht groene gordel van koraalriffen en een geel strandje. Alle zijn ze donkergroen bebost. De meeste zijn rotsachtig. Andere hebben de typische vorm van atollen en deze zijn voor een groot gedeelte beplant met klappers.

Hoe leeft men daar in dat eilandrijk?

In een beschuttende baai treft men een gehuchtje. Enkele huisjes op palen, soms boven de lagune gebouwd; soms op het land, schuil gaande achter de klapperbomen. De wanden zijn van gabagaba, de donkerbruine bladstelen van de sago-

palm en de daken zijn gedekt met atap, die men van de bladeren van deze nuttige palm maakt.

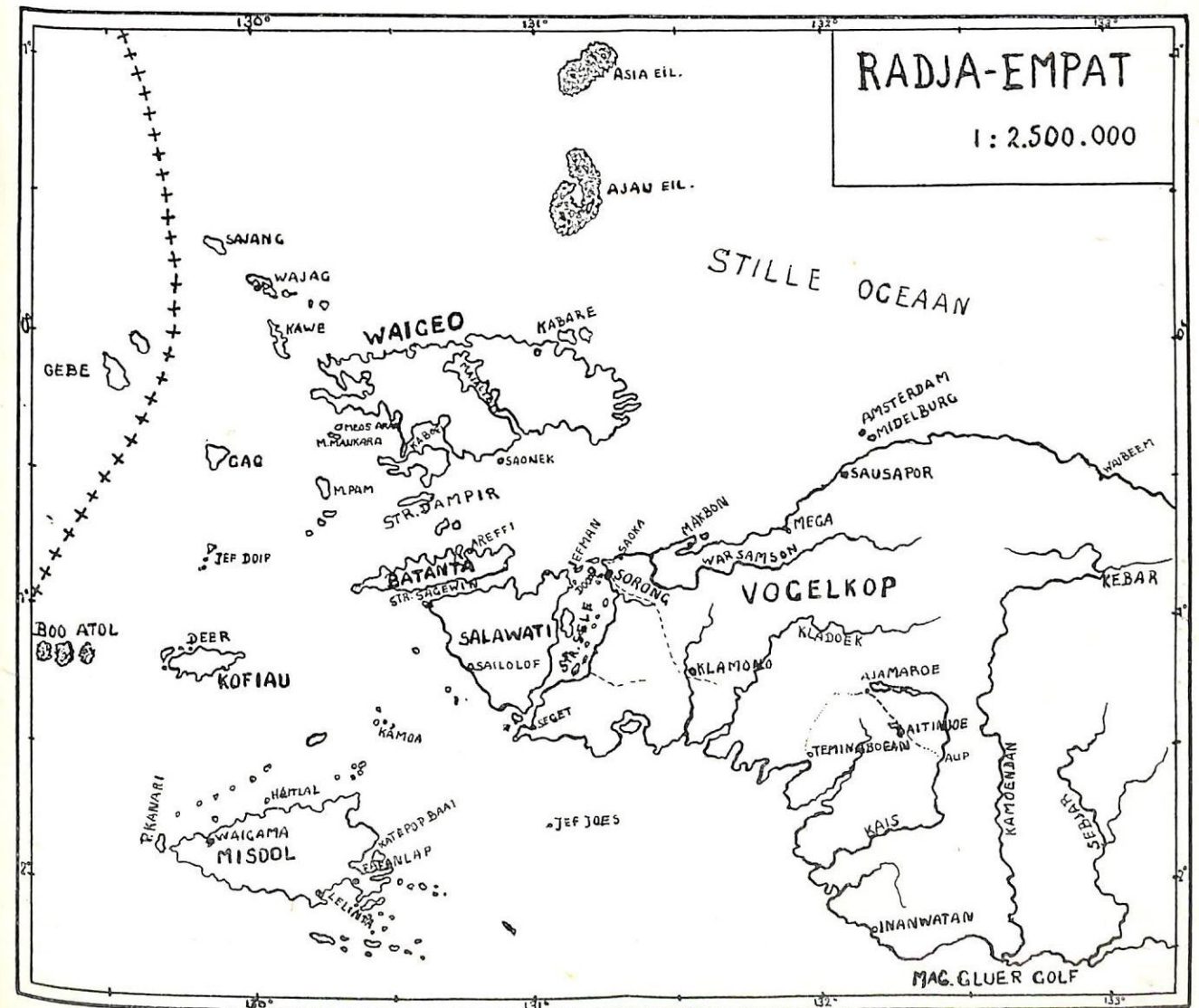
Als de huisjes in de lagune gebouwd zijn, boven het water, dan zijn ze gewoonlijk onderling verbonden met steigertjes van rondhout en soms treft men zelfs een gehele dorpsstraat in de vorm van een steiger, met huisjes aan weerskanten daarvan.

De kampong Fafanlap, aan de Zuid-Oostkust van Misool, is daar een voorbeeld van. Hier is men zelfs zeer modern geworden. Men heeft er met lange bamboes, waarvan men de knopen heeft uitgestoten, een waterleiding gemaakt, die het bronwater uit een heuvel aan de kust tot tussen de huisjes brengt. Zeer ten gerieve van de huisvrouwen en ook van de prauwvoerders, die nu hun martafanen gemakkelijk met drinkwater kunnen vullen.

Maar Fafanlap is een grote kampong, waar rond 400 zielen bijeenwonen. De meeste andere woongemeenschappen zijn veel kleiner. Gemiddeld wonen daar niet meer dan 40 tot 60 zielen bijeen.

Enkele van zulke nederzettingen hebben dan gezamenlijk een school, die tevens dienst doet als kerk; het grootste gebouw in het dorp. Daar naast staat dan het nette huisje van de Zendings-goeroe, de onderwijzer aan de volksschool en voorganger bij de godsdienstoefening.

Hij is de voorpost der beschaving en zo hij zijn



roeping goed verstaat, is hij de geleerde raadsman in allerhande moeilijkheden; de vertrouwde vraagbaak voor jong en oud en de opvoeder der jeugd naar moderner begrippen.

De gezondheidstoestand is er over het algemeen niet zo gunstig. Er heerst veel malaria en framboesia. Ook zijn er relatief veel leprapatiënten en velen lopen met cascado, een huidziekte, die in een gevorderd stadium aan het gehele lichaam een schubbig aanzien geeft.

De kindersterfte is er zeer hoog. Een sterfte van 60% der kinderen beneden het zesde jaar is hier en daar geconstateerd.

Gelukkig is er in februari 1954 een tweede Gou-vernementsarts in Sorong geplaatst, zodat er nu wat meer aandacht aan de verzorging van de algemene gezondheidstoestand der bevolking op de eilanden kan worden besteed. De arts zal nu in staat zijn periodiek vele kampongs in dit gebied persoonlijk te bezoeken en goede controle uit te oefenen op de verplegers en ziekenoppassers, die het beheer voeren over de polikliniekjes op de buitposten.

Als men zo'n gehuchtje voorbij vaart, ziet men gewoonlijk wat naakte kindertjes op het strand spelen. Bij eb gaan de vrouwen naar de drooggevallen koralen en slikken om mosselen en oesters te verzamelen; kreeften en krabben en een enkel visje, dat in de kommen is achtergebleven, na het terugtrekken van het water. Ook zeewormen en slakken vormen een geliefde buit. Zij zullen straks het eentonige sago-menu wat opfleuren.

Jacht en visvangst

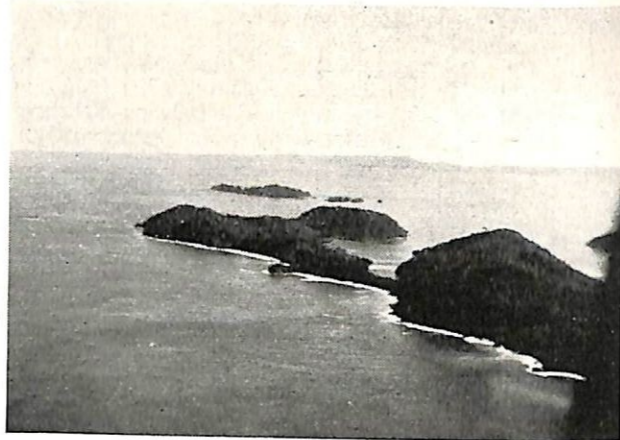
De mannen zijn gewoonlijk op jacht. Met speer en honden achtervolgen zij het wilde zwijn, de kangeroe en casuaris. Ze zijn daarin zeer bedreven. Op andere dagen gaan zij ter visvangst.

De juiste tijd om uit vissen te gaan, wordt aangegeven door het gedrag der vogels. Als de tonijnen op jacht zijn, drijven zij nl. de scholen aasvis, zil-verwitte sardientjes, met onstuimig geweld naar de oppervlakte en daar worden zij door hele vluchten sterntjes en meeuwen opgewacht.

Zij vormen een wervel van witte vleugels, die op grote afstand waarneembaar is en voor de Pa-



De oude moskee van Fafanlap (dit is een zeer merkwaardig bouwwerk, dat de oude stijl van het Papoea-mannen-huis paart aan de stijl van de islamitische moskee).



Eilanden in blauwe zee. (Het eiland Kawé met op de achtergrond Waigea).

poea een onfeilbaar baken, die hem leidt naar de plaatsen, waar vis te vangen is.

Ze varen uit in een uiterst lichte boomstamkano, niet langer dan vier meter en zo smal, dat een volwassen Europeaan er met geen mogelijkheid in past. Een klein vlerkje aan een zijde zorgt voor de stabiliteit.

De visser zit iets achter het midden en weet met zijn ijzerhouten dajoeng, zijn pagaai, aan het prauwtje een grote snelheid te geven en wat meer is, hij vaart in kaarsrechte lijn, terwijl hij maar aan een kant roeit. Ieder, die wel eens in een kano heeft gevaren, weet wat dat betekent.

Zijn kleding bestaat uit een kort broekje of lendendoek. Een grote bos kroeshaar maakt een zonnehoed overbodig. Met een blote voet, waarvan de geelwitte zool telkens even een flits zonlicht weerkaatst, wordt het water, dat over de boorden binnenspat, met groot gemak weer uitgehoosd.

Over de gespierde, pikzwart gebrande schouder hangt een sleeplijntje van een meter of zes lang, dat aan het eind voorzien is van een haakje, met enkele gele hanenveertjes als kunsttaas.

Daarmee roeien zij als maar heen en weer door de jagende tonijnsholen, tussen de krijsende meeuwen en sterns en zij vangen dan de kleine tonijnsoort „tatihoe”, een smakelijke vis, die 1 à 2 kilo's weegt.

De kustbevolking doet weinig aan landbouw. Men heeft wat tuinen, waar kladi en bataten geplant worden en pisang. Groenten behoeft men niet te planten, want men kan in het bos zoveel eetbare bladeren, palmiet en rotanscheuten verzamelen als men maar wil.

Gewoonlijk zijn er genoeg klapperbomen om er copra van te kunnen maken en dat doet men als men geld nodig heeft, om er dingen mee te kopen, die men zelf niet maken, of in het bos verzamelen kan.

Op Kofiau woont de bevolking uitsluitend op enkele voor de kust liggende zandige eilandjes, waar behalve klappers en pisang bijna niets anders groeien wil. Er zijn drie dorpjes.

Het voornaamste is de kampong Deer, waar de school, tevens kerk staat en de Zendingsoeroe werkt. Ook is er een Chinese toko gevestigd, waar de eerste levensbehoeften, zoals rijst en petroleum verkrijgbaar zijn en ook nog enkele luxe artikelen, zoals blikjes conserven en beschuitjes. De Chinese handelaar is opkoper der bevolkingsproducten, voornamelijk copra en schelpen.

De bevolking van Kofiau telt ongeveer 500 zielen. Ze is van Biakse oorsprong, lang geleden daarheen getransmigreerd.

Het hoofdeiland heeft vrij goede grond, die gedeeltelijk van vulkanische oorsprong is. Toch heeft men hier geen tuinen, wegens de wilde varkens, die alles vernielen. Men denkt er echter niet aan, deze varkensplaag met vergift te bestrijden; men zou dan immers het gewaardeerde wild kwijt raken en aan landbouwproducten heeft men maar weinig behoefte.

Men leeft van visvangst, copraproductie en het verzamelen van schelpen. De bia-lola of troca schelp en de burgos zijn de paarlmoerleveranciers voor de Westerse knopenindustrie.

Daarvoor trekt men twee maal per jaar, bij de wisseling van het seizoen naar de atolgroep der Boo-eilanden, bekend als de plaats, waar Hazelhof Roelfsema met zijn amphibievliegtuigje op zijn avontuurlijke tocht van Manilla naar Ambon in 1950, op de terugweg een noodlanding moest maken.

Voor het vissen van lola kiest men speciaal de heldere maanloze nachten, als het rustig weer is en laag water. Dan komen de slakken uit de koraalbanken omhoog en kunnen bij het licht van flambouwen gemakkelijk worden gevonden. De slakken vormen een lekkernij en de schelpen maakt men te gelde. Zij brachten in Sorong twee honderd gul-

den per quintaal op.

Het is merkwaardig, dat men nimmer de moeite heeft genomen, op het hoofdeiland Kofiau sago aan te planten, hoewel de terreingesteldheid zich ongetwijfeld goed daartoe zou lenen.

Nu trekt een groot deel van de bevolking van Kofiau eens in de drie maanden naar Waigama, de hoofdplaats van Misool. De Radja van Waigama heeft hen daar een eigen sago-doesoen ter beschikking gesteld. Men klopt er gedurende enige weken sago, verhandelt zijn copra en schelpen en keert dan weer naar huis terug; een volle dag zeilen, met goede wind.

Voor deze reizen gebruikt men grote vlerkprauwen, die op Kofiau worden gebouwd uit een zeer lichte houtsoort. Ze zijn gemaakt naar oud Biaks model. Alle maten zijn veelvouden van maten van het menselijk lichaam, zoals de spanwijdte tussen duim en pink, de afstand tussen top middelvinger en elleboog, enz.. Ze hebben een prachtige stroomlijn. Het zeil bestaat uit een oprolbare mat, gevlochten van pandanvezel. De mast is een driepoot van bamboe, die in een ommezien kan worden neergeklapt.

Daarbij is het hele samenstel van prauw en drijvers zo buigzaam en soepel, dat de scheepjes zich plooiën naar elke willekeurige deining. Men is dan ook niet bang, om er heel verre reizen mee te maken. (Wordt vervolgd)

EEN STUKJE GESCHIEDENIS

De Protestantse Kerk voor Hollandia en omgeving

DOOR DS. W. F. JENSE

Het Bestuur van de Protestantse kerk in Nederlands-Indië zond 25 augustus 1947 een brief aan de Protestantse Gemeente te Hollandia. Hij handelt over een zeer belangrijke beslissing, die genomen werd door bovengenoemd Kerkbestuur: „... „naast het officiële besluit tot erkenning van Hollandia als afzonderlijke gemeente, willen wij U onze hartelijke gelukwens doen toekomen. Wij waarderen het, dat dank zij de onverdroten ijver van Ds. Duyvendak en in hartelijke samenwerking met U het mogelijk bleek tot gemeentevorming over te gaan ...”.

HIERUIT blijkt, dat er te Hollandia voor 1947 geen zelfstandige Protestantse gemeente bestond. Dat is ook zeer begrijpelijk, omdat voor 1947 het aantal daar woonachtige Europeanen minimaal was.

Ds. Duyvendak was door het bestuur van de Protestantse kerk te Hollandia geplaatst juist met het oog op de steeds grotere aanwas van het aantal werkers uit Indonesië en Nederland. Reeds in bovengenoemde brief wordt gewaagd van de interkerkelijke samenwerking: „ons Bestuur stelt het op hoge prijs, dat de samenwerking met de Gereformeerden ook een goede is...”.

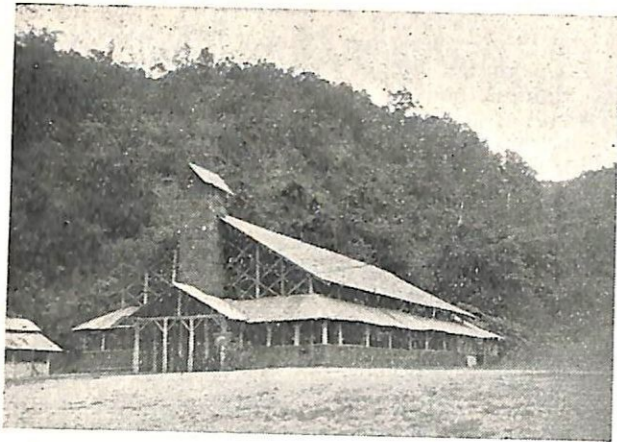
De grenzen van de gemeente waren eerst nog niet vastgesteld, maar 11 September 1947 kon de kerkeraad aan het kerkerbestuur van Batavia schrijven: „de Kerkeraad dezer gemeente heeft in de laatste vergadering besloten, dat het volgende gebied tot de kerkelijke gemeente Hollandia zal worden gere-

kend: een gebied omvattende de volgende plaatsen: Hollandia, Kota Baroe, Joka, Dojo en Sarmi, benevens het Sentani-vliegveld”.

Uit het verdere verloop van de geschiedenis is gebleken dat Sarmi niet tot de kerkelijke gemeente van Hollandia in de praktijk gerekend is. Het enige wat wij weten is, dat Ds. Duyvendak het een enkele maal in het voorbijgaan bezocht. Na 1950 is er onder de leiding van Ds. Baars, de zendingspredikant aldaar een zeer kleine, zelfstandige Protestantse gemeente gekomen.

Niet rooskleurig

De eerste maanden na de officiële erkenning van de zelfstandige gemeente te Hollandia zijn niet rooskleurig geweest. Wanneer een Synode gehouden wordt in Indonesië en de voorganger uitgenodigd wordt daaraan deel te nemen verzoekt de kerke-



De oude Kloofkerk te Hollandia.

raad of de plaatselijke predikant daar niet heen hoeft". . . . de gemeente Hollandia werd nog zo kort geleden opgericht, en er zijn nog zo weinig vaststaande resultaten waarneembaar. . . ."

Over de toekomst van de gemeente tastte men in die dagen ook nog in het duister. Wie wist wat er zou gebeuren als de basis Hollandia zou worden opgeheven. Bovendien moest de voorganger drie à vier maanden per jaar zijn arbeid te Hollandia onderbreken voor dienstreizen naar Sorong en Biak. Zo wordt Ds. Duyvendak voor de Synode niet uitgenodigd, maar wel wordt hem gevraagd een schriftelijk rapport samen te stellen over de positie van de Protestantse kerk, haar arbeid en uitzichten op Nieuw-Guinea.

Dit verslag wordt dan op de Synode voorgelezen. Zo schrijft Ds. Duyvendak zijn rapport over de situatie van het Protestantse kerkelijke leven op Nieuw-Guinea in het algemeen en verder te Hollandia in het bijzonder in het midden van 1948. Wij ontleen daaraan de volgende gegevens:

Vóór de tweede wereldoorlog waren er op het werkterrein van Ds. Duyvendak slechts weinig Europeanen en niet Inheemse Indonesiërs (Amberis) werkzaam, alleen de zending en het Bestuur waren er vertegenwoordigd en de zendingen konden naast hun eigenlijke werk gemakkelijk in de geestelijke verzorging van de kleine niet Papoeese groep voorzien. Na de tweede wereldoorlog zijn er grote veranderingen gekomen. Het aantal van hen, dat van buiten Nieuw-Guinea kwam nam zeer toe. Vooral van de zijde der zendingsarbeiders werd er op gewezen, dat de Protestantse kerk in de gewijzigde situatie een taak had. Dit resulteerde in de benoeming van een plaatselijke predikant in 1947 en tenslotte de erkenning van de zelfstandige gemeente te Hollandia.

De organisatie, die belast was met de liquidatie der van de Amerikanen overgenomen legervoorraden trok veel krachten naar Hollandia, zowel Europeanen als Amberis. Zo ontstonden de centra met werkers, niet alleen te Hollandia maar ook te Biak en Manokwari. In de laatste plaats was men in 1947 begonnen met de inventarisatie van de Japanse dumps.

Te Hollandia werd een contingent K.N.I.L.-troepen gelegerd dat in 1947 vervangen werd door troepen van de Koninklijke Landmacht en op Biak was een vliegschool gevestigd.

De militairen hadden hun eigen Protestantse geestelijke verzorgers, maar konden toch min of

meer meegeteld worden met de leden van de Protestantse kerk, die in speciale gevallen bijsprong.

Ds. Duyvendak spreekt in zijn verslag over Hollandia als volgt: het is een complex omvattende de z.g. Basis Hollandia waar de dumps zijn, Kota Baroe, het Bestuurscentrum, Seventh Fleet, eerst de plaats waar een politie school gevestigd was, nu ingericht als militair kampement.

Een typische situatie

Typisch was de situatie in de Protestantse kerk van Nederlands-Indië. Op vele plaatsen waren zowel Maleis sprekende als Hollands sprekende leden, die meestal gescheiden hun kerkewerk organiseerden, maar die toch ook weer samenwerkten, dezelfde kerkgebouwen gebruikten, maar daarnaast aparte kerkeraden hadden, die op gezette tijden weer gemeenschappelijk vergaderden.

Naast de Nederlands sprekende gemeente te Hollandia onder Ds. Duyvendak waren er zo nog twee Maleis sprekende gemeenten van de Protestantse kerk. De ene te Hollandia Basis, oorspronkelijk een gemeente van K.N.I.L. militairen en hun gezinnen met als voorganger een legerpendita, die tevens aandacht besteedde aan de werkers, die uit Timor of Tanimbar afkomstig waren. De andere gemeente te Kota Baroe. Zoals wij reeds mededeelden werden de K.N.I.L.-troepen vervangen door die van de K.L. De legerpendita werd overgeplaatst waardoor de rest van de Maleis sprekende gemeente Hollandia Basis geen voorganger meer had. Er moest voorlopig vanuit Kota Baroe worden bijgesproken.

Te Kota Baroe was sedert januari 1948 een waarnemend Indisch leraar. Deze was eerst goeroe djoema'at aldaar, maar gezien de belangrijkheid van de residentieplaats en de grootte van de gemeente werd hij benoemd tot Indisch-leraar. De gemeente telde ongeveer achthonderd leden en kerkte in een school omdat in 1947 het kerkgebouw afbrandde. De Indisch-leraar D. Wattimena nam zo ook het werk te Hollandia Basis waar, daarin bijgestaan door enige Ambonense ex-goeroe's, die op het residentiekantoor werkzaam waren. Voor de Papoeese werkers, die op de basis arbeidden werd de kerkdienst geleid door de goeroe's uit de omliggende Papoeese gemeenten. Zij werden beschouwd te behoren onder de zorg van de zending en niet van de Protestantse kerk.

Ds. Duyvendak vroeg wel een goeroe djoema'at voor Hollandia Basis aan, opdat de Indisch-leraar zich volledig voor het werk in de gemeente te Kota Baroe zou kunnen geven, doch het kerkbestuur te Batavia zou die voorganger moeten betalen, omdat de gemeente het salaris nog niet zou kunnen opbrengen.

In die tijd vroeg men zich af wat er van Hollandia zou worden als de voorraden geliquideerd zouden zijn en misschien alleen de Residentievestiging zou overblijven, en men sprak er zelfs over, dat de Residentievestiging zou worden overgeplaatst. Er waren voortdurend mutatie's, zodat er weinig continuïteit in de gemeente was.

Het viel niet mee om geschikte kerkeradsleden te vinden onder de gemeenteleden. Wat de Hollands sprekende groep betreft konden in 1948 ongeveer 50 leden, die lid waren van de Protestantse kerk geregistreerd worden en 15 Gereformeerden.

Hollandia was in dat jaar dus een miniatuur gemeente rijk. Door de komst van de K.L. militairen kwamen des Zondags er nog ongeveer 40 kerkgangers bij, en uit de politieke delinquenten, die te Hollandia kwamen werken waren ook enkele belangstellende Protestanten.

Wanneer Ds. Duyvendak op dienstreis was, ging Ds. Kijne in de kerkdiensten voor, terwijl de algemeen schoolbeheerder der V.N.Z., de heer Van der Stoep de schoolcatechisatie deed.

Zeer belangrijk besluit

Het algemeen moderamen van de Protestantse kerk in Indonesië nam in december 1948 een zeer belangrijk besluit, er werd namelijk bepaald dat gerekend vanaf 1 november 1948 het gebied der Protestantse kerk in Nieuw-Guinea ter verzorging van de Synode der Moluks Protestantse kerk werd overgedragen.

Dat hield dus in, dat de gemeente te Hollandia in den vervolge ressorteerde onder de Synode van Ambon. In eerste instantie leek dit een zeer praktische maatregel, in de loop der jaren is echter gebleken, dat het voor de zelfstandigwording van de Protestantse kerk op Nieuw-Guinea een handicap was.

Ds. Duyvendak stelde tenslotte voor, dat men hem zou overplaatsen naar de Protestantse gemeente te Sorong. Daar was de grote oliemaatschappij op grootscheepse wijze mensen en materiaal aan het aanvoeren voor ontginning van terreinen in de Vogelkop.

Het zag er naar uit dat het aantal leden te Hollandia langzamerhand zou teruglopen. De zesde september 1948 vertrok Ds. Duyvendak inderdaad

naar Sorong.

De kerkeraad te Hollandia moest voorzieningen treffen, dat het werk in de gemeente voortgang kon vinden. Ds. Duyvendak werd verzocht zo nu en dan Hollandia vanuit Sorong te bezoeken. Ds. Kijne nam op zich om tweemaal per maand te Hollandia te preken en één keer per week huisbezoek te doen te Kota Baroe en verder voort te gaan met aannemingscatechisatie.

Te Hollandia Basis zouden de ouderlingen huisbezoek doen en de schoolcatechisaties werden door mevrouw de Bert geleid.

Voor de overige Zondagen zou de kerkeraad iemand in de gemeente trachten te vinden, die een leesdienst wilde houden in de kerk te Hollandia Basis.

Ds. Meijnen, Gereformeerd predikant te Soerabaja, bracht de Gereformeerde buitenleden van 23 augustus tot 3 september te Hollandia een bezoek.

De 27e augustus arriveerden de Hoofdlegerpredikant, Ds. de Kluis en de territoriaal Legerpredikant Ds. Buenk. Hun bezoek gold vanzelf in de eerste plaats de militairen.

In november 1948 kwam Ds. Duyvendak uit Sorong voor enige tijd naar Hollandia. 2 maart van het volgende jaar vertrok deze predikant uit Batavia voor goed naar Holland. Door zijn heengaan waren de gemeenten Sorong en Hollandia officieel zonder Herder. Een nieuwe voorganger werd niet meer benoemd. *(Wordt vervolgd)*

MAGISCH

DE GROTE MAN LAG IN DE KANO

SNELLEN

DOOR G. ZEGWAARD M.S.C.

OOK bij de Asmatters aan de Zuidkust van Nieuw-Guinea zien we dat de magie vooral sterk op de voorgrond treedt bij gelegenheden die gevaar, spanning, kortom: emotionele bewogenheid oproepen. Dat het snellen zo'n gelegenheid uitmaakt is vanzelfsprekend.

Na het opzetten van een nieuwe vrijgezellen-kazerne behoort op sneltocht te worden gegaan. Kazerne en oorlog worden met hetzelfde woord „je" aangeduid. Deze plicht of noodzaak is bijzonder dringend wanneer een groep zich heeft afgescheiden en dan voor de eerste maal een kazerne-clubhuis-tempel zet. Het bouwen van dit huis gaat vergezeld van talrijke plechtigheden en neemt wel enige maanden in beslag. De duur van het feest hangt af van de tijd die de sago-larven of engerlingen van de sago-boktorren nodig hebben om zich zover te ontwikkelen, dat zij voor voeding geschikt zijn.

Vrijwel bij het begin van de ceremonies trekken dan de man-

nen en jongelui naar de sago-bossen die voor de kweek van engerlingen zijn beschikbaar gesteld door de feestgangers. De vrouwen en ook de oude mannen blijven achter in het dorp. De jonge mannen gaan de sagopalmen omkappen en van gaten voorzien ten bate van de engerlingenkweek. De fraaie palm wordt schoon gemaakt zodat de stam vrij is van vuil en wordt dan omwonden met een band van sagovezels. Tussen de stam en de band steken de mannen speren en messen (van casuarisbot) en gaan zich dan verspreiden over het bos om veel sagopalmen te

hakken. De stammen worden tot moten verwerkt van anderhalf tot twee meter en voorzien van gaten.

Als dit werk klaar is verzamelen alle mannen zich weer bij de eerste sagopalm, die dan met veel lawaai wordt neergelegd. Dit omkappen geschiedt door bekwaame varkensjagers. Onder het omvallen wordt de palmbloem gestoken met de speren en messen die de hele dag in de band waren gestoken. Alle omstanders doen hieraan mee en jellen aan een stuk door. Er wordt bij gezongen over een boombeertje.

De onderste helft van de stam



Asmat-typen. (Foto G. Bertels)



Gezicht op Amborep aan de eilandenrivier. (Foto G. Bertels)

wordt nu klaar gemaakt voor de kweek, de bovenste helft wordt voorzichtig opengekapt, zodat de palmietsteel in zijn geheel kan worden verwijderd. De palmietsteel heet „firao” en de verdikking aan het uiteinde „kus” d.i. kop, hoofd (voor mensen en dieren). De steel wordt opgesierd met sagobladvezels en met brede bladeren van de rotan en de „tsji”-(prauw-)boom. Nadat de onderste stamhelft is vastgebonden aan een boomstam en dan samen met die boomstam aan een kant op een kruisbalk is gezet (met de bedoeling wegdrijven te voorkomen) wordt de palmietsteel op de schouders der mannen, die blaken van enthousiasme, naar de prauw gedragen. In

de prauw liggen enige dwars-houten op de bodem en daarop wordt de palmiet neergelegd. Onder het zingen van „roeispaan”-zang en „wolken”-zang roeien de mannen naar huis toe.

Als de vrouwen zich opsieren

Bij de kazerne van de feestgevendende groep staan de vrouwen, allen opgesierd en met de heupen wiegend, de mannen af te wachten. De leider van de feestgevers staat voorop. De prauwen komen, na een felle run, tot stilstand voor de kazerne.

De leider aan de wal roept hen toe: „oewo”: wat hebben jullie meegebracht? De oudste man in

de prauw antwoordt: „Wij hebben een grote man gesneld. . . . hij ligt in de prauw”. De mannen aan de kant jellen en gooien met kalk; de mannen in de prauwen doen hetzelfde en rennen de kant op onder het maken van veel lawaai.

Onder het maken van veel lawaai is ook de palmietsteel naar de wal gedragen. Zij wordt nu op de schouders naar het centrale deel van de kazerne gedragen en daar neergelegd. Aan beide zijden wordt zoet sagomerg opgestapeld.

Tegen de avond wordt de palmietsteel versneden en door de oude mannen rauw opgegeten. Dit rauw eten is iets zeer ongevoons voor een papoea en wekt steeds de lachlust op. Ook het uitdelen gaat niet op normale wijze. De stukken worden nl. op een ruwe manier toegesmeten. Een gedeelte en wel de „kus” (kop) van de palmiet wordt gedurende de nacht in het geheim geconsumeerd.

Heel dit ceremonieel is een zuivere imitatie van het snelritueel. Het enige verschil is het voorwerp: in het ene geval is het een palmietsteel en in het andere geval een menselijk lichaam.

We zien dus dat het snellen eerst gebeurt in een soort voorafbeelding. Gezien het feit dat wij dergelijke voorafbeeldingsceremoniën dikwijls ontmoeten en steeds constateren dat het ceremonieel geacht wordt de toekomstige werkelijkheid te beïnvloeden (b.v. voor de varkensjacht, visvangst) neem ik aan, dat ook dit ritueel snellen van een sagopalm in de magische gedachtengang van de Asmaters bedoelt de aanstaande sneltocht (na de bouw van een kazerne) tot een succes te maken.

Een zelfde interpretatie geldt voor enige andere rituelen rond het snellen die nu niet aan de orde zijn.

Na de sneltocht wordt een feest gehouden, waarbij jongens en jongemannen worden geïnitieerd. De laatste ceremonie van het snelfeest vindt weer plaats in het sagobos en bestaat in een ritueel kloppen van een sagopalm. De jongeman, die tot krijger is bevorderd door de initiatie, stelt dan een daad, die wij mogen verstaan als een ritueel doden. De sagoklopper symboliseert een speer, de sagopalm een vijand.

Zo zien we dus hoe de Asmat-ter het sagokloppen en het doden van vijanden associeert en op die manier wordt er een parallel getrokken tussen de taak van de vrouwen en die van de mannen: sagokloppen en snellen.

DE KAART VAN NED. NIEUW-GUINEA

III

door Drs H. Eggink

Hier is dan eindelijk een opgave van de kaarten, die u kunt kopen, voor het geval dit land — om welke reden dan ook — uw bijzondere belangstelling heeft. De keus is evenwel niet groot en het land verandert snel...

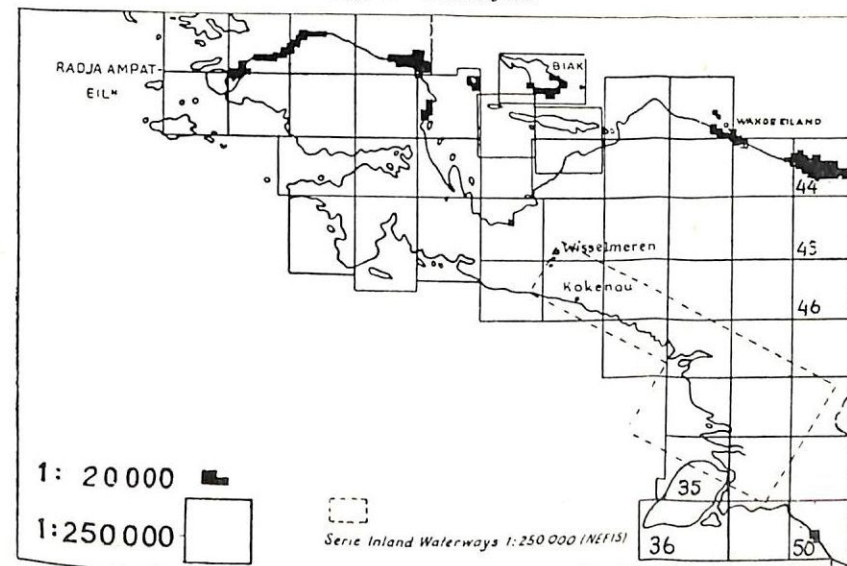
1. **Overzichtskaart van geheel Nieuw-Guinea** 1 : 2.500.000, zwartdruk, 1938. Verkrijgbaar bij de Topografische Dienst, Westvest 9 te Delft. Prijs f 1,75.
2. **Overzichtskaart van Ned. Nieuw-Guinea** op dezelfde schaal zoals die voorkomt in het standaardwerk van Dr. W. C. Klein, Nieuw-Guinea I—III (f 75,—). De kaart is eigenlijk dezelfde als die sub. 1, alleen bijgewerkt naar gegevens van de heer Klein. Top. Dienst, Delft f 1,75.
3. **Aeronautical chart** 1 : 1.000.000, een gekleurde hoogtekaart (in voeten!), althans van het noorden en westen van ons gebied. Ons gebied beslaat de nummers 974, 975, 976—986, 987—1097 en 1098. Verkrijgbaar bij Headquarters A.A.F., deronautical Chart Service, Washington D.C., prijs 25 dollarcenten per blad.
4. **Gekleurde wandkaart** van Ned. Nieuw-Guinea 1 : 1.000.000, een vergroting van kaart No. 2 en gekleurd (streepjesmethode). Gedrukt bij de Topografische Dienst en verkrijgbaar bij J. B. Wol-

ters U.M. te Groningen. Prijs f 30,—. Voor detailkaarten wijzen wij U op:

5. **Topografische kaart** 1 : 250.000 in 50 bladen. Dit zijn overdrukken van de Amerikaanse kaarten, in ons tweede artikel genoemd. Fig. 1 geeft U de bladwijzer. Daar heb ik op aangegeven, welke 20.000 en 63.360 kaarten er gemaakt zijn en nog wel te raadplegen in het Tropeninstituut te Amsterdam of bij de Topografische Dienst te Delft. Ook Minvor heeft ze zeker. De kaarten op schaal 250.000, gedrukt door de Topografische Dienst zijn verkrijgbaar bij de K.L.M. Prijs f 1,25 per blad.
6. **Reliefkaart** in kleuren, gedrukt bij de Topografische Dienst. Een zwart-wit foto daarvan gaven wij in ons eerste artikel. De kaart is nog niet in de handel, maar de heer J. J. Kloppert, Tollensstraat 102, Rotterdam geeft zich al maanden grote moeite, een voldoende aantal bestellingen bij elkaar te zoeken. En hij is geen man om te versagen.

7. **Top. kaart** 1 : 100.000, de kaart van de toekomst, waaraan hard gewerkt wordt door de Cartografische Commissie van Ned. Nieuw-Guinea. Enkele bladen zijn gereed, maar nog niet in de handel.

Fig. 1. Bladwijzer.



Tot zover deze droge opsomming en ik zou deze artikelenreeks dus kunnen afsluiten. Maar enige tijd geleden is er een kaart gereed gekomen door samenwerking van het Kadaster te Hollandia, de onvermoeibare heer Harst van Minvor en ondergetekende. Gekleurd komt hij in de „Schoolatlas van Nieuw-Guinea” (Versluys U.M., Amsterdam). U ziet hier dus de zwartdruk, maar ook deze geeft er een duidelijk beeld van de omgeving der hoofdstad. Ik heb mijn toelichting — die gereed was — weer opgeborgen, toen de heer van der Stoep te Joka — met verlof hier — bereid bleek, deze toelichting te schrijven. Hij kent deze streek door een jarenlang verblijf en ik kan dus eindigen met een hartelijk woord van dank aan zijn adres.

BIJ HET KAARTJE VAN HOLLANDIA - DOOR N. van der STOEP

Een Amerikaanse bommenwerper, uit het westen komend vloog oostwaarts laag tussen de heuvelruggen van het Cycloopgebergte, maakte een sprong over de JAREMOHheuvel en liet daarachter zijn bommen vallen op het Japanse afweergeschut. Men had niets gemerkt, kon weinig uitrichten tegen een laagvliegende bommenwerper en zo werd een belangrijke batterij tot zwijgen gebracht in de strijd om de bevrijding van Ned. Nieuw-Guinea.

Met koortsachtige haast werd Hollandia door de Amerikanen gemaakt tot een belangrijk steunpunt in de strijd tegen de Japanse vloot en legermacht. En wanneer men thans Hollandia bezoekt merkt men nog telkens de invloed van deze Amerikaanse tijd.

Wegen werden aangelegd, kaden in orde gemaakt, loodsen gebouwd, steigers uitgezet en steeds meer voorraden en manschappen werden aan wal gezet. Bulldozers, carry-alls, graders en wegwalsen maakten in korte tijd een groot deel van het terrein rondom de Humboldtbaai bewoonbaar en bruikbaar voor de legering van duizenden manschappen. Op Amerikaanse wijze werden genummerde onderscheidingen gebruikt, Dok II, Dok V, Dok VIII enz..

Wanneer we in het N.O. van het kaartje beginnen, moeten we eerst vermelden Base G, het stuk strand waar thans „heel Hollandia” van het zeebad komt genieten; een prachtig zandstrand aan de Stille Oceaan.

We rijden de „weg” naar Hollandia en zien eerst de politie-school, waar telkens weer nieuwe recruten worden opgeleid voor de dienst in Nieuw-Guinea. Dan volgen we de IMBIBAai en de weg wordt beter, hoe meer we het centrum van Hollandia naderen. Eerst Dok VIII, waar een nieuw wooncentrum werd gesticht en alles nog verkeert in het stadium van opbouw. Onlangs werd reeds een sociteitsgebouw voor deze gemeenschap geopend.

Vervolgens Dok V (deze twee woonwijken worden samen „Noordwijk” genoemd) de Europese woonwijk waar enkele belangrijke gebouwen zijn verzezen en nog zullen gebouwd worden.

De Gouvernements MULO-school, Europese Lagere Scholen, een Protestantse en R.K. kerk, en het Bestuursinstituut. Het laatste gebouw werd gesticht voor de opleiding van Europese leerlingen met diploma middelbare school, om opgeleid te worden voor de Bestuursdienst.

Er is voorts een plaats gereserveerd voor de Gouverneurswoning en voor een H.B.S..

Langzamerhand, nu zorg besteed kan worden aan de beplanting en de wegeaanleg, begint deze woonwijk wat vriendelijker aan te doen. De ligging der woningen varieert van 20 tot 200 meter boven de zeespiegel en daardoor werd bereikt, dat men vanuit vele woningen een prachtig uitzicht heeft op de baai.

We rijden verder langs Dok II, de wijk waar enkele Gouvernementskantoren zijn ondergebracht.

Op een heuvel daarboven ligt het Gen. van Heutszkamp, vroeger enkele jaren gebruikt door de Landmacht.

Nadat we het A.P.O.-kamp zijn gepasseerd, de opslagplaats van de B.P.M. voor vaten olie en benzine links zien liggen. Komen we aan het oude centrum van Hollandia-Haven. Talrijke winkels bieden het bewijs van vermeerderde koopkracht van de zeer gemengde bevolking van Hollandia. Van hier tot aan de z.g. haarspeldbocht (bij de Watertank),

bevindt zich het terrein, bestemd voor handels- en industrie-wijk.

Dit centrum dankt zijn ontstaan aan de geschikte ligging in het bed van de Nuba en Anafri-rivieren. In 1921 kwam de grote bandjir die de Hollandia-vlakte overstroomde en de Zendingstpost, die in 1916 gesticht werd, wegvaagde. Ook in 1947 maakten we het mee, dat het water zich met donderende vaart door dit dal spoedde, talrijke woningen ondermijnde en vele bezittingen verwoestte.

Tegenover het centrum van Hollandia op een eilandje in de baai ligt het dorp KAJOEPOELAU, dat sterk onderhevig is aan het acculturisatieproces door regelmatig contact met de Westerse samenleving en het werken van de mannen in verschillende bedrijven van Hollandia.

Van Hollandia naar H.-Binnen (het vroegere Kotabaroe) gaande, kunnen we twee wegen volgen. Uit het centrum voert de z.g. Polimac-weg steil naar boven, langs de kalkgroeve, een afgraving waar kalk gewonnen wordt voor wegen- en huisbouw.

De andere weg leidt langs de kust.

We passeren hier de steigers door de Amerikanen aangelegd waar nu eenmaal per maand de Holland-boot meert en waar op geregelde tijden de K.P.M. aanlegt, komend van of gaande naar de plaatsen aan de kusten van Nieuw-Guinea. Hier zien we ook de werf en verderop Berg & Dal, een oudere woonwijk, vanwaar telkens tussen het groen en de heuvels door prachtige doorkijkjes op de Humboldtbaai ons verrassen.

Als we bij Santa Rosa de weg rechtdoor zouden volgen, zouden we de Gedenknaald zien en de Zeevaartschool, waar Papoea's opgeleid worden tot matroos of handlager.

Maar onze weg buigt naar rechts, ontmoet verderop de Polimac-weg en gaat nu eens dalend, maar voorlopig meestal stijgend en met ontelbare bochten, verder tot de PIM, het hoogste punt van de weg. Aan onze rechterhand zien we op de Leimok-heuvel, in de wandeling meestal „SKYLINE” genoemd, de masten verrijzen van het radiozendstation van de P.T.T..

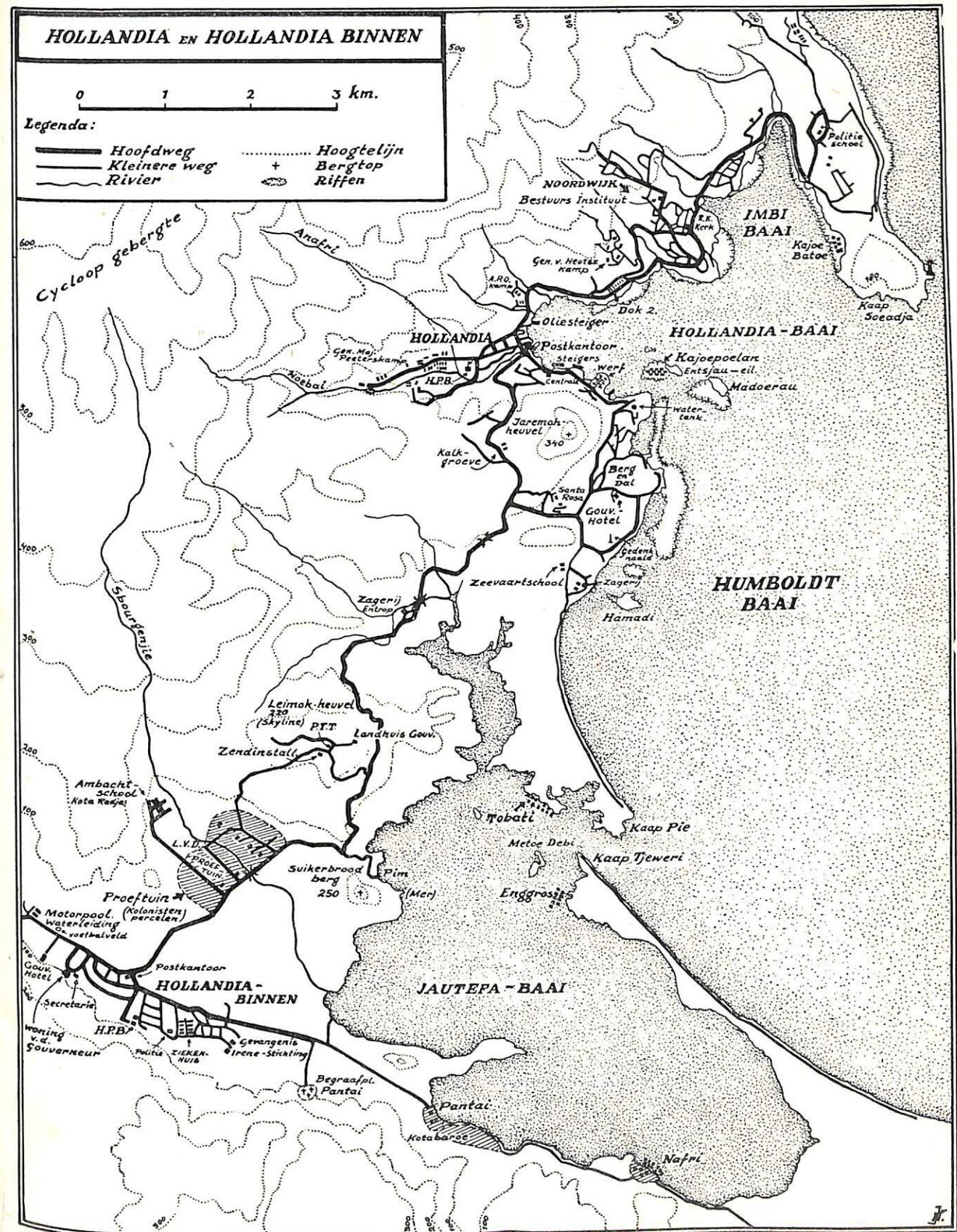
Op deze heuvel ligt ook het landhuis van de Gouverneur. Vanaf dit hoogste punt in de weg ontvouwt zich voor ons oog een prachtig panorama, waar elke bezoeker enkele minuten voor pauzeert. We zien de JAUTEFA-baai, op een eilandje het dorp Enggros, op een landtong het dorp Tobati en op de achtergrond de Oceaan, wier golven in een witte schuimlijn breken op de strandwal. In de grijze verte verrijst het Bougainvillegebergte.

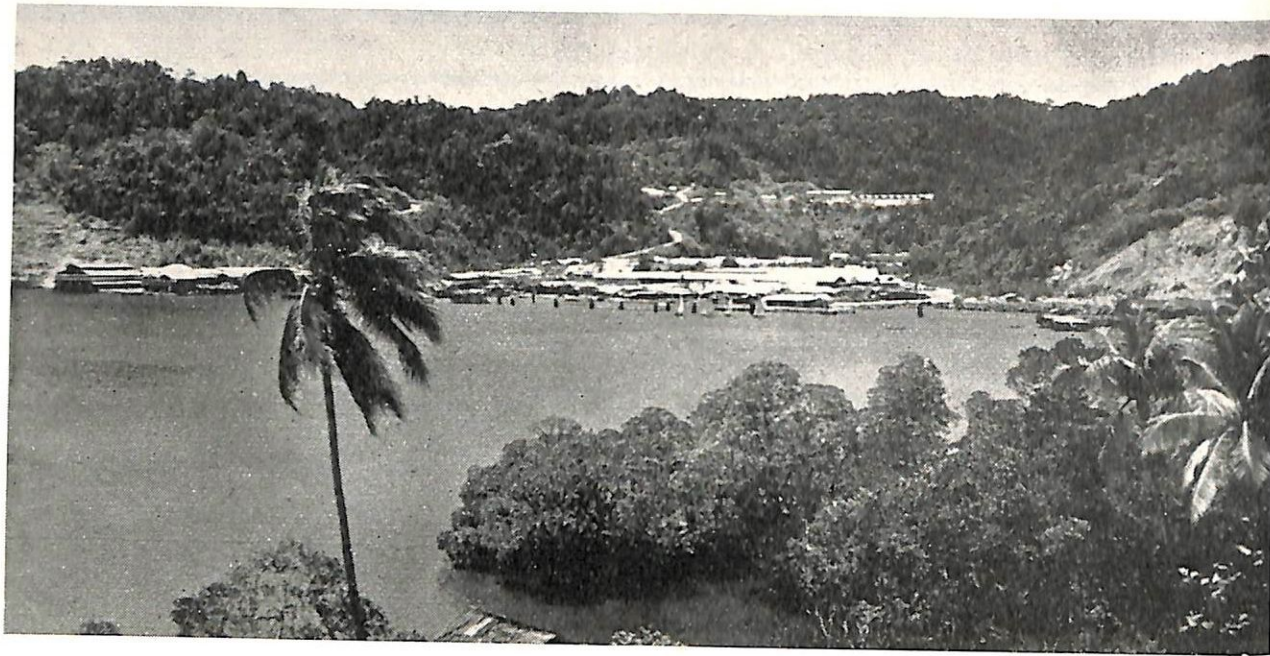
Nu gaan we sterk dalen en moeten heel voorzichtig rijden in de scherpe bochten. Beneden passeren we, na enkele kilometers vlakke weg, Kotaradja. Vroeger waren hier tuinen van kolonisten en na de oorlog werd een gedeelte gebruikt voor een Landbouwproeftuin, terwijl nog enkele kolonisten hier een bedrijf uitoefenen.

Als we de zijweg te Kotaradja naar rechts inslaan en tot aan het einde rijden, komen we aan een schoolcomplex van de Zending. Daar staan enkele belangrijke scholen voor de opvoeding van het Papoeese kind. Een primaire Middelbare School en een Lagere Technische School met een afdeling voor de Bouwkunde en een afdeling voor de metaalbewerking.

We rijden de hoofdweg verder en komen bij Hol-

(Vervolg zie blz. 17)





Hollandia vanaf Dok II.

Ave de Paraiso

PARADIJSVOGELS

VI De Twaalf-draden paradijsvogel (*Seleucidus ignotus*) en de Rode paradijsvogel van de eilanden Waigeo en Batanta (*Paradisaea Rubra*)

„... Either catching paradisebirds is incredible simple, if you are an agile Papuan, or else they still know how to tell good stories in New Guinea”.
DILLON RIPLEY in „The National Geographic Magazine”. February 1950.

IN mijn vorige paradijsvogel-bijdragen heb ik al het een en ander verteld over de listige wijze waarop de Papoea's verschillende paradijsvogelsoorten levend en geheel onbeschadigd weten buit te maken. Wij hebben hierin kunnen lezen, hoe zij door middel van op dansplaatsen neergelegde strikken, vooral de mannetjes van zogenaamde „bodembaltzers”, namelijk „korangan's” (*Parotia sefilata*) en in mindere mate van Geelkraag paradijsvogels (*Diphylloides magnifica*) vingen.

Maar dit succes bereikt de Papoea slechts door zijn grote kennis van de gedragingen der paradijsvogels op de dansplaatsen en door zijn, voor Westerse begrippen, schier onuitputtelijk geduld. Dood-

stil wacht hij achter een van bladeren gemaakte schuilplaats op het moment, dat de vogel in de strik trapt en hij deze met een ruk kan dichttrekken. Dit kan uren, doch ook dagen duren. Met de Dajak van Borneo heeft de Papoea gemeen, dat hij vrijwel ieder dier, dat in zijn gebied leeft — of het loopt, vliegt, kruipt of zwemt — weet te bemachtigen. Ja hij overtreft hierin zelfs de Dajak, want hij is in staat een schuwe vogel als de **Twaalf-draden paradijsvogel** des nachts van de boomtak, waarop hij slaapt, te „plukken”.

Het verhaal hierover verscheen in 1880 voor het eerst in de literatuur. Het was van de hand van de Nieuw-Guinea-reiziger Dr. Francis Henry Hill GUILLEMARD. „Wanneer men verre reizen maakt, dan kan men veel verhalen”. Ik neem dit gedeelte hieronder vertaald over:

„Op Salawatti zoeken de inboorlingen de slaapplaatsen dezer vogels op, wat zij zien aan de uitwerpselen. Gewoonlijk houden zij zich op lage bomen op. Des nachts beklimmen de Papoea's de

landia-Binnen. Op de hoek staat een gebouwtje dat als postkantoor dient. We kunnen naar rechts of naar links rijden.

Naar links komen we in een woonwijk en hier liggen nog steeds de kantoren van enkele gouvernementsdiensten. Verderop een ziekenhuis, een politie-tangsi, IRENE, een inrichting voor verpleging van geesteszieken, de gevangenis en verderop de begraafplaats. Deze weg loopt uit op de Jautefabaai, waar aan het einde nog een woonwijk gevonden wordt.

Te Hollandia-Binnen woont een zeer gemengde bevolking door elkaar. Men spreekt van kamp Kai, kamp China. Vele Chinese en enkele Europese toko's bieden een zeer afwisselend beeld.

Wanneer we bij het postkantoor rechts afgaan, de weg naar de vliegvelden, passeren we aan onze linkerhand het Gouverneurshuis (eenmaal de woning van Generaal Mac Arthur, die op de heuvel te Ifar was gebouwd en overgebracht is in 1946/47) en de Gouv. Secretarie. Een paar honderd meter verder werd het Gouv. hotel gebouwd dat reeds vele bezoekers herbergde.

Aan het einde van het kaartje naar het westen ligt nog een woonwijk (de vroegere DETA-barakken) die Motorpool genoemd wordt naar de auto-werkplaatsen die daar eertijds gevestigd waren.

Temidden van deze wijk ligt het centrale telegraafkantoor.

bomen en schieten hen met hun stompe pijlen of vangen ze levend door een doek over hen te werpen”.

Ik kan mij voorstellen, dat de ornithologisch geschoolde lezer dit verhaal niet zonder meer heeft geloofd. Ook de bekende Amerikaanse ornitholoog DILLON RIPLEY hoorde het tijdens zijn verblijf in 1949 in het Tamrau-gebergte (Noordelijk gedeelte van de „Vogelkop”). Het was dit verhaal, dat hem de woorden deed schrijven, die ik als motto boven deze bijdrage plaatste.

Daar de Papoease vogeljager echter in staat is levende, geheel onbeschadigde **Twaalf-draden paradijsvogels** te leveren, moet toch in ieder geval wel iets van die „story” op waarheid berusten. Het is echter een bekend feit, dat vogels, die de nacht slapend in bomen doorbrengen, uiterst gevoelig zijn voor iedere, opzettelijke aanraking van de slaapboom. Als door een stormwind de boom heen en weer zwiëpt, blijven ze rustig slapen, maar als men maar een blad van de boom zou aanraken worden ze wakker en vliegen onmiddellijk weg. Hoe zou nu een Papoea de slaapboom kunnen beklimmen — zoals het citaat vermeldt — zonder dat de vogels op de vlucht gaan? Dit kan niet juist zijn! Maar hoe vangen zij des nachts dan deze paradijsvogels?

Aan Dr. Sten BERGMAN — over wie in het novembernummer 1955 uitvoerig werd bericht — komt de eer toe het raadsel te hebben opgelost.

De **Twaalf-draden paradijsvogels** slapen in hoofdzaak op horizontaal groeiende takken van betrekkelijk lage mangrove-bomen. Als de slaapplaats, die inderdaad aan de op de grond liggende uitwerpselen herkenbaar is, overdag goed is verkend, plaatst de Papoease vogelvanger vlak bij de boom een bamboe diep in de grond, echter zodanig, dat hij deze kan beklimmen zonder ook maar een tak van de slaapboom aan te raken. Des nachts gaat hij met een helper op pad. Bij de bamboe aangekomen beklimt hij deze uiterst voorzichtig. Zijn maat buigt nu de bamboe zover naar voren,

dat de slapende vogel door de vogelvanger kan worden gegrepen of door het werpen van een doek over zijn lichaam het wegvliegen kan worden belet.

Onze tekenaar, de heer W. S. BITTER, heeft in figuur 1 getracht deze unieke vangmethode in beeld te brengen.

De **Twaalf-draden paradijsvogel** komt in de laaglanden nog algemeen voor. Talrijk is hij in de mangrove-bossen aan de kust, in de sago-moerassen en in de oevervegetaties langs meren en rivieren. Doordat hij voor de verhandel weinig waarde had, heeft hij niet aan vervolging bloot gestaan en heeft daardoor — in tegenstelling tot de soorten van het geslacht **Paradisaea** — zijn oude **biotopen** (woonoord) niet verlaten. Ook langs de kusten van de „Vogelkop” is hij een gewone verschijning.

Het lichaam heeft de afmetingen van een spreuuw, doch door de bossen van sterk verlengde gele flankveren gelijk de vogel in werkelijkheid veel groter, vooral indien tijdens de „courtship display” het brede borstschild wordt opgezet.

Ook bij deze soort zijn de mannetjes fraaier gekleurd dan de wijfjes en met sierveren uitgerust, die tijdens het hofmaken zo voordelig mogelijk worden getoond.

Uit de afbeeldingen, vooral uit figuur 2, kan men zich een beeld vormen hoe de vogel er uit ziet. In beide geslachten is de ruim 6 cm lange, iets naar beneden gebogen snavel opvallend.

Het mannetje is op kop en bovendelen zwart met een purperen weerschijn op vleugels en staart. Het brede borstschild, dat kan worden opgezet, bestaat

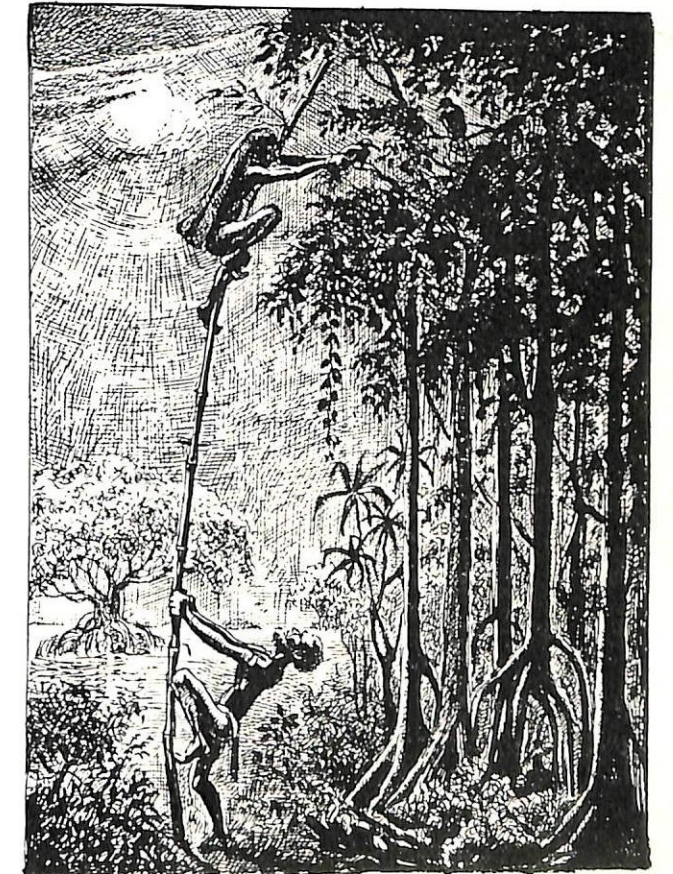


Fig. 1. De Papoease vogelvanger „plukt” des nachts de slapende Twaalf-draden paradijsvogel (*Seleucidus ignotus*) van de boom. Tekening van W. S. Bitter.



Figuur 2. Twaalf-draden paradijsvogels (*Seleucidus ignotus*). Links mannetje; rechts wijfje. Tekening van W. S. Bitter.

uit zachte zwarte veertjes, waarvan de buitenste een metaalgroenen band vertonen. De verdere onderdelen gaan grotendeels schuil achter bundels sterk verlengde flankveren, die tot 5 cm over de staart reiken. Hoogst merkwaardig zijn de 12 ongeveer 25 cm lange, dunne, zwarte schachtdraden, die aan het basale gedeelte wit zijn. Bij volledig uitgevulde vogels komen aan iedere kant 6 van die lange draden uit de flankveren te voorschijn. Aan het einde van deze bundels krommen ze zich plotseling sterk achterwaarts. Deze kale schachten vormen eigenaardige ornamenten. Als men de vogel van voren beziet doen deze draden aan een sterk gedegeneerde staart denken, daar de werkelijke staart door de verlengde flankveren — althans van de voorkant bezien — onzichtbaar is. Daarom de mannetjes met dergelijke versierselen zijn uitgerust, blijft een open vraag. We zullen bij de behandeling van de „courtship display” kunnen lezen, dat zij bij het hofmaken geen of slechts een zeer ondergeschikte rol spelen. DILLON RIPLEY schrijft over deze draden: „The Twelve-wired gets its name from the dozen black wirelike feathers, that make it look equipped for radio reception”. Het is aardig gevonden, maar verder komen we met deze opmerking niet.

Bij de in het wild levende soorten zijn de flankveren levendig geel gekleurd. Deze kleur verdwijnt zeer snel na de dood, zodat de exemplaren in collecties vrijwel geheel, witte flankveren hebben. Zelfs bij vogels in gevangenschap worden deze veren langzamerhand wit.

Ogen en poten zijn rood. Snavel zwart.

Het wijfje mist het borstschild, de verlengde flankveren en de „antenne-draden”.

Kop en achternek zijn zwart met purperen glans. Rest van de bovendelen roodbruin. De onderdelen zijn witachtig en voorzien van fijne bruine dwarsbandjes. Kleur van iris, poten en snavel als van

het mannetje. De staart van het wijfje is ongeveer 4 cm langer dan die van het mannetje en kan tot 12 cm lang worden.

Van de **Twaalf-draden paradijsvogel** zijn tot dusverre slechts 2 rassen bekend. De subspecies *ignotus* leeft op het eiland Salawatti en in geheel Nieuw-Guinea met uitzondering van de Noordkust ten Oosten van de Mamberamo-rivier tot aan de Astrolabe-baai (N.O.-Australisch Nieuw-Guinea), waar het ras *auripennis* voorkomt met meer goudgele flankveren en een iets kleinere vleugelmaat.

In de „Vogelkop” noemen de Papoea's deze vogel „abosis”, een naam, die echter ook aan de **prachtige gebergte paradijsvogel** (*Craspedophora magnifica*) (zie volgende bijdrage) wordt gegeven. Hieruit blijkt weer hoe weinig waarde inheemse vogelnamen hebben.

Dr. Sten BERGMAN heeft in het mangrovebos het mannetje van de **Twaalf-draden paradijsvogel** zijn wijfje het hof zien maken. Misschien is het beter te schrijven: „een zijner wijfjes”, want vrijwel iedere paradijsvogel schijnt er een harem op na te houden. Hij vertelt over deze „courtship display” in zijn boek „Stenålder och Grøn Urskog” (Stockholm 1954; zie het novembernummer 1955 van dit tijdschrift). Op een horizontale tak gezeten spreidde hij de bundels gele flankveren enigszins waaivormig uit en zette het brede borstschild zodanig op, dat het voorste gedeelte van zijn lichaam hierachter grotendeels verborgen ging. Alleen de snavel was gedeeltelijk nog zichtbaar. Herhaaldelijk opende hij de bek, waardoor de groene mondholte zichtbaar werd. Gedurende deze „show” zat hij geen ogenblik stil. Na afloop van de vertoning vloog hij naar het wijfje, waarna een paring volgde.

Het is de expeditie van GILLIARD gelukt in de nabijheid van de Sepik-rivier (Oost van Hollandia in het Australische gebied) een nest van de **Twaalf-**

draden paradijsvogel (*auripennis*) te vinden en dank zij de moderne apparatuur en sterke „speedlight spotlights” een kleurenopname te vervaardigen van het broedende wijfje (zie het oktobernummer 1955 van „The National Geographic Magazine” „To the Land of the Head-hunters” by E. Thomas GILLIARD). Het nest zat in een vrij hoge **Pandanus**-boom en was van droge pandan-bladeren gemaakt. Het bevatte 2 eieren.

Van alle fotografische successen, die de leider dezer expeditie op zijn naam bracht, is dit toch wel de belangrijkste, daar omtrent het broeden van deze paradijsvogel nog niets bekend was.

Twaalf-draden paradijsvogels verdragen de gevangenschap goed en worden spoedig tam. Ook de Rotterdamse Diergaarde „Blijdorp” heeft een exemplaar, dat thans zijn kooi deelt met een Australische mierenegel (*Trachyglossus*).

Waarom de directie een dergelijk samenwonen heeft geprobeerd, is mij niet bekend. Vermoedelijk zal de woningnood hieraan niet vreemd zijn. **Mierenegels** komen ook in Nieuw-Guinea voor. Het zijn dus in ieder geval „landgenoten”. Voorts legt een mierenegel-wijfje eieren in plaats van levende jongen voort te brengen, zodat beide dieren dus ook enige overeenkomst vertonen wat de wijze van voortplanting betreft. In mijn bijdrage in het septembernummer 1954 noemde ik de Mierenegels „eierleggende zoogdieren” of „zoogdieren in wording”. De onderdirecteur van „Blijdorp”, Ir. F. J. APPELMAN, de nieuwe aanwinst in „Blijdorp-ge-luiden” van oktober 1955 besprekend, noemt hem: „een adspirant-zoogdier, óf wel op het kantje geslaagd voor het zoogdier-examen, maar met een dikke onvoldoende betreffende de kennis van de voortplanting”.

Ik denk, dat de **Twaalf-draden paradijsvogel** meer reden heeft zich over zijn kooigenoot te verwonderen dan omgekeerd, vooral als dit „stekelige geval” in de namiddaguren een wandelingetje door zijn hok maakt. Verzuimt u in ieder geval niet deze

Figuur 3. De Rode paradijsvogel van de eilanden Waigeo en Batanta (*Paradisaea rubra*). Getekend naar een foto van K. F. Weydema te Vlaardingen van een in de Rotterdamse Diergaarde „Blijdorp” levend exemplaar door W. S. Bitter.



beide zeldzaamheden in de Rotterdamse Diergaarde te gaan bekijken.

Een prachtige paradijsvogel met vermiljoenrode sierveren, die in witte toppen eindigen, is de alleen op de eilanden **Waigeo en Batanta** (N.W. van de „Vogelkop”) voorkomende **Rode Paradijsvogel**.

De sierveren zijn niet alleen anders gekleurd, doch ook anders gevormd. Geheel verschillend van de andere **Paradisaea**-soorten zijn de hoogst merkwaardige, tot 60 cm lange, zwarte, kale, 4 mm brede, hoornachtige, enigszins gootvormige banden, die uit de bovenstaartdekveren ontspruiten en schroefvormig gedraaid naar beneden hangen. Niettemin rangschikken de moderne Amerikaanse ornithologen de **Rode paradijsvogel** onder de echte paradijsvogels van het geslacht **Paradisaea**, waarvan reeds enige soorten werden behandeld in het julinummer 1955. Zij noemen hem **Paradisaea rubra** (zie fig. 3).

De naam **Rode Paradijsvogel** wordt in de verhandel ook gegeven aan een alleen in het Australisch gedeelte van Nieuw-Guinea voorkomend ras van **Paradisaea apoda**, waarvan we de op de Aru-eilanden voorkomende **Grote gele paradijsvogel** (*apoda*) reeds hebben leren kennen. De subspecies *raggiana* heeft echter geen gele, doch prachtige rode sierveren, hoewel dit ras, evenals *apoda*, een bruine rug bezit. De Engelsen hebben getracht verwarring te voorkomen door de hier behandelde **Rode paradijsvogel** de „Red bird of Paradise” en *raggiana* de „Red-plumed Bird of Paradise” te noemen.

Vrij volledig zijn wij over deze vogel ingelicht door de Engelse natuuronderzoeker A. R. WALLACE, die ook het eiland Waigeo bezocht. In zijn boek „Insulinde, het land van de orang oetan en de paradijsvogel” (1870-1871) vertelt hij over zijn ontmoeting met deze prachtige vogels, waarvan hij er met grote moeite enige exemplaren schoot. De vogels waren schuw en hielden zich op in de kruinen van hoge vruchtdragende oerbosbomen (o.a. **Ficus**). Daar waren ze zeer moeilijk onder schot te krijgen. Doch de vogeljagers van het eiland Waigeo wisten ook de **Rode paradijsvogels** te vangen, zodat WALLACE nog een goede serie kon verzamelen.

Om deze paradijsvogels te vangen plaatsen de vogeljagers de rode vruchten van een klimplant — waarop deze vogels verzet zijn — op gevorkte stokken, waaraan enige strikken worden bevestigd. Deze stokken hangt men nu hoog in de bomen op en knoopt hieraan lange touwen vast, die de vogeljager in de hand houdt. Dan wacht hij met eindeloos geduld op het moment, dat een **Rode paradijsvogel** zich in de strik verward en trekt met een ruk stok en vogel naar beneden. In Waigeo is de inheemse naam „seboem”.

Een korte beschrijving van deze soort moge hieronder volgen. Uit figuur 3, nagetekend van een in „Blijdorp” genomen foto van het daar reeds jaren levend exemplaar, kunnen wij een indruk krijgen hoe de vogel er uitziet.

Bij het mannetje is de kin zwart, de keel metaalgroen, evenals ook de enigszins verlengde veren op het voorhoofd, die als twee stompe horens kunnen worden opgezet. De rest van de kop, de rug en de bovenvleugeldekveren zijn geelachtig bruin; vleugel- en staartpenen bruin. Borst en buik zijn donker kastanjebruin, op de borst overgaand in paarsbruin. Een brede geelachtige band scheidt dit gedeelte van de metaalgroen gekleurde keel.

De bossen sierveren zijn glinsterend vermiljoenrood met witte toppen. Zij zijn op een merkwaardige wijze voorwaarts gekromd en veel korter dan de sierveren van de beide **Gele paradijsvogels**, na-

melijk ongeveer 30 cm tegen die van laatstgenoemde ruim 50 cm.

De „corkscrew-shaped-wires”, zoals DILLON RIPLEY de 60 cm lange kale staartpenen noemt, werden hierboven reeds beschreven.

Het wijfje mist natuurlijk de rode sierveren, de verlengde staartpenen, alsmede de metaalgroene „horentjes” op de kop.

Bovenkop en keel zijn bruinzwart. De gele borstband is lichter van kleur, breder en vormt aan de onderkant een cirkelboog. De overige delen zijn ongeveer van dezelfde kleur als van het mannetje.

Ook deze soort heeft zeer veel te lijden gehad van de hevige vervolgingen ten behoeve van de vroegere verenhandel. Doordat hij slechts op enkele West-Papoease eilanden voorkomt en dan nog wel in hoofdzaak in de laagvlaktebossen, is hij „kwets-

baarder” dan bijvoorbeeld de **Kleine gele paradijsvogel**, die op het vasteland van Nieuw-Guinea een enorm gebied bewoont. Feitelijk dient men zich te verwonderen, dat de **Rode paradijsvogel** in de „housse-tijd” van de verenhandel nog niet geheel is uitgeroeid.

Nu er beschermende bepalingen zijn en de belangstelling voor paradijsvogelveren weer een weinig is geluwd, maakt ook **Paradisaea rubra** een redelijke kans als soort te blijven voortbestaan. Maar dan dient men hem op de eilanden Waigeo en Batanta ook daadwerkelijk te beschermen en uiterst voorzichtig te zijn met het afgeven van vergunningen voor het verzamelen van levende vogels en huiden van fraaie en zeldzame soort!

Drs. L. COOMANS DE RUITER.
Hilversum, januari 1956.

Wat ons in Nieuw-Guinea bezig houdt

Hollandia, februari 1956.

Op het terrein van de vakopleiding is Nieuw-Guinea nog niet ver gekomen. Het is daarom goed te vernemen, dat het Christelijk Werknemersverbond Nieuw-Guinea het initiatief heeft genomen tot het oprichten van een „Stichting Vakopleiding op Nederlands Nieuw-Guinea”. In het bestuur van de Stichting, die los staat van het C.W.N.G., hebben werkgevers, werknemers en onderwijsdeskundigen zitting.

De opleiding zal voorlopig bestaan uit twee afdelingen: één voor het metaal- en één voor het bouwbedrijf. Het praktisch gedeelte van de opleiding vindt plaats in het bedrijf, waarin de cursist werkzaam is. Hij blijft dus in dienst van zijn werkgever, met wie hij een leercontract sluit. De theoretische opleiding wordt gegeven in klasse-verband op een avondcursus.

Er is vooruitgang op velerlei gebied. Ook het

NIEUWE UITGAVEN

K. W. J. Boelen. — **Dokter aan de Wisselmeren**, — Uitg. Bosch en Keuning N.V. Baarn.

Reeds vele malen is in dit tijdschrift gebleken dat sommige dokters ook nog op andere wijze met succes de pen weten te hanteren dan bij het schrijven van recepten of ambtelijke rapporten.

Ongetwijfeld behoort de schrijver van dit boek tot deze artsen. Hij weet op boeiende wijze te vertellen van zijn avonturen als medicus onder het primitieve volk van de Wisselmeren en als zodanig heeft zijn boek een tweeledige betekenis: het brengt de lezer niet alleen nader tot dit volk, doch ook tot de medici op Nieuw-Guinea en hun zware, maar dankbare taak.

De verteltrant is van de eenvoud, die altijd het kenmerk is van het ware.

Het boek is voorzien van vele illustraties.

P.T.T.-bedrijf breidt zijn bemoeiingen uit. Konden vroeger wel postpakketten worden **ontvangen** uit Nederland en de Verenigde Staten, maar naar geen enkele bestemming een pakket worden **verzonden**, thans zijn wij zover, dat postpakketten zijn toegelaten in het binnenlands verkeer, naar Nederland, de Verenigde Staten en — als de behoefte daaraan blijkt — ook naar andere landen via Nederland.

Het radio-telefoon verkeer tussen Hollandia en de afdelingshoofdplaatsen Biak, Sorong en Merauke is officieel voor het publiek opengesteld. Met Nederland werden in 1955 meer dan 1400 gesprekken gevoerd.

Bij Gouvernementsbesluit van 19 december 1955 is de nieuwe spelling van de Nederlandse taal met ingang van 1 januari 1956 van toepassing verklaard voor Nederlands Nieuw-Guinea. Wij gaan met onze tijd mee!

Het was verfrissend onlangs officieel te mogen vernemen, dat President en leden van het Hof van Justitie recht hebben op de titel „EdelGrootAchtbare”. Ook op het gebied van de titulatuur vooruitgang!

In januari is een nieuwe Tariefwet voor Nieuw-Guinea ingegaan. Deze tariefwet is grotendeels een bevestiging van de sedert augustus 1954 bij noodordonnantie aangebrachte wijzigingen.

De nieuwe sociëteit in Noordwijk „t Zeepaardje” geheten, opende op 12 januari haar poorten. Deze sociëteit staat onder auspiciën van de sociëteits- en amusementsvereniging „Noordwijk”, welke werd opgericht om in de nieuwe wijk, vroeger dok VIII geheten, de gezelligheid te bevorderen. Het gebouw is prachtig gelegen, met uitzicht over de baai, in een stadswijk in opkomst. Toekomst zit er zeker in deze soos.

Van tijd tot tijd worden de bewoners van Hollandia-Binnen gewaarschuwd, dat het wenselijk is het drinkwater te koken. Wanneer wij deze waarschuwing in het plaatselijk nieuwsblad lezen, heeft gewoonlijk het leidingwater zelf al een wenk in die richting gegeven. Het pleegt na hevige regenbuien te veranderen in een chocolade-kleurige modder, die — zelfs gekookt — niet tot drinken noodt. Eerst filteren en dan koken is een omslachtige, maar de enige goede behandeling... die overigens maar door heel weinigen wordt toegepast. Een goede

drinkwaterleiding zou voor het dichtbevolkte Hollandia-Binnen geen luxe zijn.

Op 24 januari kwam de Adviserende Raad Hollandia voor de derde maal in openbare vergadering bijeen. De Adviserende Raad moet worden gezien als een voorloper voor de te eniger tijd in te stellen Gemeenteraad. Als zodanig hield hij zich in deze vergadering dan ook bezig met de verdere bespreking van de taken, welke aan de toekomstige Gemeente Hollandia kunnen worden opgedragen.

Sociale zorg — armenzorg, maatschappelijk hulpbetoon, arbeidsbemiddeling, ontspanning, plaatselijke reclassering, kleuterzorg en gezondheidszorg werden aan een beschouwing onderworpen. Armenzorg, maatschappelijk hulpbetoon en ontspanning, werden als taken voor de Gemeente aanvaard. Reclassering is een taak voor het Gouvernement; kleuterzorg is te Hollandia bij particulieren — Zending en Missie o.a. — in goede handen: arbeidsbemiddeling is niet urgent.

Unaniem werd aangenomen, dat gezondheidszorg voorshands een taak van het Gouvernement moet blijven.

Als bronnen van inkomsten voor de Gemeente werden genoemd hondenbelasting, opcenten op landsbelastingen, inkomsten uit leges op de bouwvergunningen, reclameborden en aanplakzuilen, inkomsten uit het pasarwezen, ontspanningscentra, drankvergunningen en pandhuisdienst.

In een volgende vergadering zullen de grenzen van de gemeente worden vastgesteld en het kiesstelsel geregeld.

Op 27 januari opende de Shell Nieuw-Guinea N.V. officieel de nieuwe tankinstallatie te Hollandia. In februari 1955 is de Amsterdamse Ballast Maat-

schappij tezamen met Werkspoor aan de bouw begonnen van het thans gereedgekomen tankerpark. Het park omvat vier tanks, een modern air conditioned kantoorgebouw en twee loodsen. De nieuwe installatie maakte het mogelijk de benzineprijs en pomp te verlagen tot 38 cent per liter.

De heer R. Osborn, die benoemd is tot tweede secretaris aan de Australische Ambassade in Den Haag, bezocht op zijn reis van Australië naar Nederland, Biak en Hollandia.

Nadat in november van het vorige jaar een afdeling Hollandia van het Groene Kruis werd opgericht en op 31 december de goedkeuring op de statuten werd verkregen, kan op 1 februari met de wijkverpleging worden begonnen. Wie de toestand in Hollandia kent, weet hoe nodig het werk van het Groene Kruis is. Als de man naar kantoor is en de vrouw is ziek, is een hulp, als die welke het Groene Kruis thans biedt, onontbeerlijk.

Hr. Ms. opnemingsvaartuig Luymes verliet op 17 januari Hollandia en bracht van 24 tot 27 januari een bezoek aan Manila, waar de bemanning een hartelijke ontvangst ten deel viel. Het moderne, uitstekend ingerichte opnemingsvaartuig genoot in Manila grote belangstelling. In de Philippijnse pers verschenen tientallen artikelen met foto's en gegevens over het schip.

De Gouverneur en echtgenote, Mevrouw van Baal —König, keerden op 2 februari van verlof te Hollandia terug. 4 februari was er een ontvangst in de ambtswoning van de Gouverneur, waar honderden personen uit alle kringen onzer samenleving verschenen. In een korte toespraak gewaagde Zijne Excellentie van zijn blijdschap weer terug te zijn in het land, dat hem dierbaar is en van zijn ontroering om de hartelijke ontvangst, die hem was ten deel gevallen.

Steunt
de
Stichting

HET NATIONAAL
NIEUW-GUINEE
COMITÉ



Bent U voor de helm geboren?
Dan voor tropenkleding naar
POLAK VAN DEVENTER
Kalverstraat 19 Spuistraat 50
AMSTERDAM DEN HAAG

OOK VOOR POSTORDERS



Boskappen voor emplacement

bate van land en volk. En om die arbeid gaat het!

Van alle koloniale mogendheden mag Nederland met gepaste trots zijn vervuld waar het bij de ontwikkelingsgang-van-eeuwen steeds in de voorste rij heeft gestaan om de verworven wijsheid

aan te wenden ten bate van de landen en de volkeren zijner koloniën. Wijsheid, geestelijk verworven op de driededige basis van hoop-op-beter, geloof-in-resultaat, en liefde. En van deze drie is de liefde het meest. Maar wanneer men tegenwoordig

gedachten hoort uiten, die getuigen van volstrekt onverdiende ondankbaarheid voor het door Nederland tot stand gebrachte, dan kan men, niettegenstaande alle eenzijdigheid dier uitingen, in alle waarheid niet ontkomen aan een zelfverwijt, namelijk in **liefde** niet te hebben opgebracht wat aan die volkeren verschuldigd was.

Toen de 's-Gravenhaagse courant „Het Vaderland” het overlijden van Mr J. H. Abendanon na 25 jaar memoreerde, werd daaraan toegevoegd: „Hij was een vriend van de Inlander”.

Schrijver dezes heeft zich laten vertellen dat hij, die zich thans zo fel kan keren tegen Nederland, eenmaal staande voor het portret van de evengenoemde, met bewogen stem zeide: „Hadden alle Nederlanders zich zo betoond”.

Daarom moge hier worden geëindigd met de wens: Moge het Nederland gegeven wezen dat het Nederlandse volk niet alleen zal opbouwen in wijs beraad, maar ook niet te kort zal schieten in **liefde** voor zijn laatst aangenomen pleegkind: het volk van Nieuw-Guinea!

E. C. A.

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN



Verf die steeds goed uit de bus komt!

Juist in de tropen is dit van uitzonderlijk belang. De jarenlange export van onze tropenbestendige verf- en lakproducten is daarom in dit opzicht voor U een waarborg.

Vraagt inlichtingen en technische adviezen over onze producten voor de bouwnijverheid, bruggenbouw en staalconstructies en over onze autolakken.

PIETER SCHOEN & ZOON N.V.
ZAANDAM - HOLLAND

importeurs: **NIGIMY N.V.**

AMSTERDAM - HOLLANDIA - SORONG - MERAUKE - MANOKWARI - BIAK - SEROEI - FAK FAK